

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 8 (521) година XL

10 октомври 2022 година

Пловдивската алма матер посрещна 62-рия си випуск

Международна конференция
„Ползата от историята“, посветена
на делото на Паисий Хилендарски

На стр. 10

Пловдивски акценти по време на
шестнадесетата конференция на
англицистите в Европа

На стр. 6

На стр. 2

Първокурсниците и техните гости при тържественото откриване на новата академична година

Стр. 16

УНИВЕРСИТЕТСКАТА ДИПЛОМАЦИЯ

В Броя ще прогледете още:

- Паисиевите четения – 40 години история
- Клубът на мениджъра с нова инициатива, насочена към първокурсниците и адаптацията им в университета
- Лятна школа в Полша на тема „Славянският свят и неговата същност в литературата и киното“

- Предизвикателствата в химията отново бяха тема на научната конференция за студенти и докторанти
- Университетът посрещна новите „Еразъм“ студенти
- Наградиха най-добрите разработки, представени на Студентската юридическа научна академия

Тържественото откриване на новата академична година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

За 62-ри път в своята история Пловдивският университет отвори врати, за да посрещне новия випуск студенти. След двете пандемични години за всеобща радост изразът „отвори врати“ не е само метафора, а изпълнените с млади хора аудитории на университета сякаш потвърждават това, което се пее в студентския химн *Gaudeamus igitur*. Тази година ПУ „Паисий Хилендарски“ прие 3805 първокурсници в редовна и задочна форма на обучение в 104 специалности (27 от които са с обучение в редовна и задочна форма) от 26 професионални направления, от които 3081 по държавна поръчка и 724 – платено обучение. Още 230 първокурсници прекриват за пръв път прага на филиалите на висшето училище в Смолян и Кърджали.

Тържественото откриване на новата академична 2022/2023 година се състоя на 26 септември в спортната зала на Университета. Официални гости на събитието бяха: проф. д-р Пламен Моллов – ректор на УХТ, проф. д-р Ани Белчева, д.м. – заместник-ректор на Медицинския университет в Пловдив, доц. д-р Цветанка Коловска – заместник-ректор на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, доц. д-р Светла Янчева от Аграрния университет, г-жа Олга Манолова – председател на настоятелството на ВУСИ, г-жа Антоанета Пакова – началник на РУО – Пловдив, инж. Пламен Панчев – член на Съвета на настоятелите на ПУ и председател на УС на „Клъстер Тракия икономическа зона“, г-жа Боянка Иванова – член на Съвета на настоятелите на ПУ и член на Управителния съвет на Асоциацията на българските училища в чужбина, както и ректорите на Пловдивския университет в предишни мандати проф. д-р Павел Ангелов и проф. д-р Запрян Козлуджов.

Академично слово по случай откриването на новата учебна година произнесе ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов (публикуваме го отделно).

Думи на приветствие към първокурсниците отправиха г-жа Боянка Иванова и инж. Пламен Панчев, а слово от името на новоприетите студенти произнесе Николета Каратабанова (публикуваме го отделно).

По традиция беше изпълнен ритуалът по предаването на символите на университета – ключа, знамето и препис на „История славянобългарска“, от абсолютните на първокурсниците. Константин Ковачев изпълни одата „Паисий“ на Патриарха на българската литература Иван Вазов. Тържествената церемония завърши с музикален поздрав от студенти на Педагогическия факултет.

На всички студенти, преподаватели и служители на Пловдивския университет пожелаваме здрава, мирна и успешна учебна година!

Тильо Тилев

Академичното ръководство на Пловдивския университет

Ритуалът по предаване на символите на университета

По традиция тържеството завърши с музикален поздрав

Приветствие от първокурсничката Николета Каратабанова

Уважаеми господин ректор,
уважаеми преподаватели и гости,
скъпи колеги първокурсници,

В този есенен ден Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ ни събира в общ празник! Поздравявам ви по случай нашия първи университетски учебен ден и един от най-сериозните избори в живота ни!

В тези времена, когато културата и образованието са поставени на сериозно изпитание, когато ценностни модели девалвират и много млади хора се отказват от учението, ние сме избрали пътя на науката, който минава през един от най-реномираните университети в България и който от днес нататък ще наричаме „моя университет“. Той носи името на възрожденеца, бранил най-

страстно идеята за духовното просветление на българите. Да помним това и да пазим жив пламък на неговата любов към българското!

Скъпи колеги, казват, че университетът е уникално място, защото е територия на свободата, в която нямат място злобите на деня и в която се раждат най-смелите идеи за същия този ден; че той дарява с прекрасно пътуване всеки, който приема науката като път към доброто, напредъка и хуманността. Тук ни престои да изживеем най-възбуждащите и благодатни години на младостта си. Всички ние имаме мечти и цели, които се надяваме да реализираме, и съм напълно сигурна, че това е правилното място, от което да започнем. Доброто образование ще отвори за нас

На стр. 3 ➔

Приветствено слово на проф. д-р Румен Младенов – ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Уважаеми колеги, скъпи гости, Щастлив съм да ви посрещна и благодаря за това, че споделяте с нас откриването на новата 2022/2023 академична година!

Позволете ми да се обърна по традиция най-напред към всички, които днес за първи път прекрочват прага на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и стават част от нашето академично семейство. Скъпи първокурсници, поздравявам ви за отличния избор и успешно то ви представяне през кандидатстудентското лято. Добре дошли в своя нов дом!

Проф. д-р Румен Младенов

Когато бях на вашето място като първокурсник в Пловдивския университет учебната година откри ректорът проф. Павел Ангелов. Той е тук днес в знак на уважение към нас – продължителите на неговото дело! И аз като проф. Ангелов ще се радвам и ще съм благодарен да видя някой от вас на моето място в бъдеще.

В чест на 60-годишната история на университета ни за откриването на учебната година бяха поканени и ректорите на Пловдивския университет: проф. Цветан Обретенов, проф. Никола Балабанов, проф. Огнян Сапарев, проф. Запрян Козлуджов. За съжаление, днес тук сред нас е само проф. Козлуджов, от когото приех длъжността ректор. По време на управлението на всеки един от тях университетът оцеля и се развиваше. Духът на приемственост е неоспорим. Стремехът на настоящото ръководство е да надгражда постигнатото преди нас.

И знайте – да си студент и ректор на Пловдивския университет, е огромна чест!

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ е един голям университет. Колективът от преподаватели и служители е висококвалифициран. Отношенията между преподавателите и студентите са академични, етични, добронамерени, което създава една уютна работна среда. Студентите ни са умни и талантиливи, с което се гордеем!

При нас, скъпи студенти, имате възможност за качествена учебна и научна работа. Използвайте целенасочено знанията и уменията на преподавателите и оптимално учебните и научноизследователските лаборатории, за да се изградите като специалисти, които след завършване на обучението ще могат да продават скъпо труда си.

Пловдивският университет отстоява мястото си на значим и водещ университет в България въпреки трудните условия на обучение в електронна среда през последните две пандемич-

ни години. Безспорно доказателство за това е, че с решение на Министерския съвет от 22 юли 2021 г. Пловдивският университет е избран като един от седемте изследователски висши училища за четиригодишен период. Това ни дава възможност да работим по Стратегическата научноизследователска и иновационна програма за развитие, която ще се финансира с 20 милиона лева. Така се осигуряват дългосрочни научни изследвания и разработване на нови технологии, базирани на знания и иновативни дейности, които са в помощ на обучението на студентите и подобряват практическите им умения.

Световен измерител за качеството на научноизследователската дейност на преподавателите от нашия университет е класацията на SCImago Institutions Rankings за 2021 г., в която Пловдивският университет се нарежда на 3-то място след Софийския университет и Химикотехнологичния и металургичен университет.

Интернет страницата на университета ни е обновена и съдържа богата информация за всички дейности, дигитализирана е голяма част от учебната документация, което много улеснява студентите в ежедневието им работа.

Пловдивският университет активно работи по различни проекти, в които могат да се включат студентите и да обогатят своите знания и умения. Програмата „Еразъм+“ им дава възможност да проведат за определено време обучението си в други европейски университети или да осъществят практика в европейски фирми, за да натрупат опит в чуждоезикова среда.

Ежегодно всички факултети провеждат различни научни форуми, в които студентите правят първите си стъпки в представянето на резултати от своите изследвания и осъществяват контакти с представители на различни организации и институции.

Пловдивският университет разполага с материално-техническа база, която подпомага обучението и живота на студентите. Такива са основните четири сгради на университета, Центърът по технологии, четирите общежития, спортната зала, учебно-творческите бази в Ахтопол, Царево, Пампорово и Загражден, както и филиалите в град Смолян и град Кърджали.

Уважаеми преподаватели и служители на Пловдивския университет, ние периодично по различни поводи си пожелаваме здраве, късмет и щастие. И днес ви го пожелавам!

Здравето, късметът и щастието обаче не са константа, докато човешкото отношение и добрият пример биха могли да бъдат. И точно те променят съдби и правят университета ни ценно и смислено място.

Пожелавам на целия колектив на Пловдивския университет и на всички студенти уют в домовете ви и успешна учебна 2022/2023 година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“!

Обявявам новата 2022/2023 академична година за открита! На добър час!

Приветствие от първокурсничката...

➔ От стр. 2

много врати и възможности и ще ни помогне да постигнем всичко, за което мечтаем. За мен е повече от чест да бъда приета в такъв реномиран университет и да стоя пред всички вас в този момент. Животът ми тепърва започва и за тази голяма стъпка в правилната посока мога само да благодаря на всички от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, които я направиха реалност. Благодаря ви!

Скъпи преподаватели, от вас очакваме да помогнете на всеки от нас да стъпи на пътя на истинското свое призвание, защото, както казва на едно място Шекспир, „ние знаем какво сме, но не знаем какво можем да бъдем“.

Успех на всички ни!

НОВИ ЕЗИКОВИ КУРСОВЕ

Центърът за езици и интеркултурна комуникация на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ стартира нови курсове по: английски, немски, руски, френски, италиански, испански, португалски, китайски, корейски, полски, чешки, сръбски, хърватски, гръцки и турски език. Сред предложенията с руски език е и съботен детски курс за ученици от 1. до 5. клас.

Записване: до 15.10.2022 г. при Светлана Попчева в каб. 369 (3. етаж в сградата на Ректората), на телефон 032/261 238 и 0888 16 06 15 или на имейл spoptcheva@abv.bg

Литературният атлас „Живописна България“.

Многоезични маршрути

Пламен ХАДЖИЕВ

Единици са научните и приложните проекти в България с такава плодотворна продължителност, а още по-малко са тези, които предоставят на младите българи възможност за представяне на собствени наблюдения по актуални литературоведски теми. „Живописна България“ се осъществява чрез разноезична българистика, която е сближила различните изследователски екипи, тъй като техните пътища се засрещат в българския език и българската литература. В този смисъл самата програма „Живописна България“ е своеобразен оазис за творчество, утвърдил се сред българските лекторати зад граница.

На 11 май 2022 г. – Деня на светите равноапостоли Кирил и Методий, беше представен плодът на дългогодишната работа по проекта „Живописна България“. Резултатите се материализират в книжно тяло под заглавието на едноименната академична програма, а домакин на събитието бе библиотеката на Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“.

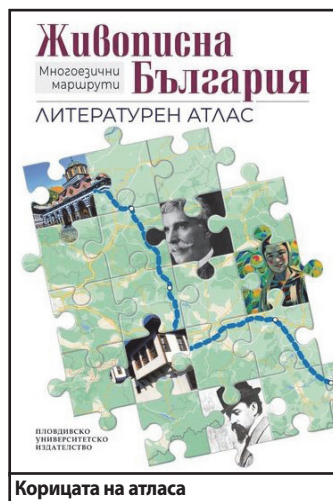
На представянето присъстваха: доц. д-р Пламен Славов – секретар на президента на Република България по образование, духовност и култура, г-жа Наталия Михалевска, директор на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“, доц. д-р Елка Трайкова – БАН, Културно-историческо наследство и национална идентичност, проф. д.ф.н. Николай Чернокожев и проф. д-р Людмил Димитров от Софийския университет, проф. д.ф.н. Любка Липчева, доц. д-р Надя Чернева и доц. д-р Елена Гетова от Пловдивския университет, а също и представители на работните групи на Варшавския, Виенския, Венецианския, Пловдивския и Софийския университет.

Събитието бе открито с приветствени думи от ръководителя на проекта – проф. Любка Липчева, която направи и кратък обзор на акцентите от работата по проекта и припомни концептуалната му същност, като подчерта, че красотата на този проект е в абсолютната му свобода – свободата да играеш с литературните факти и да ги превърнеш в интерпретаторски глас на своя контекст с крайната цел да се създаде за чуждите читатели/посетители/туристи литературен атлас на примамливо красивата, все още приключенски неизвестна България.

Доц. д-р Надя Чернева, заместник-ректор на ПУ, поздрави участниците и изрази удовлетворението си от реализирането на това изключително по своята същност събитие, като подчерта особена важност на „Живописна България“ в цялостната проектна дейност на университета.

Атласът избира за свое заглавие емблематичния Вазов пътеписен сборник – отбеляза проф. Липчева. Той следва концепцията на Патриарха на българската литература в най-основното – да споделя убедеността, че тъкмо литературата притежава способността да пробуди енергиите на пътуването към непознатото и разбирането на „живописното“ като пъстрота на ценностите нагласи, на оценъчните позиции и съответстващите им визии.

В уводните думи на атласа са направени необходимите уговорки и обяснения за неговата направа. Проф. Липчева насочва вниманието към две свои позиции по отношение на прагматиката на книжното тяло и виртуалния портал (<https://blr.uni-plovdiv.bg/>): първо – подобрите текстове в атласа са комплексни, в тях вербалното и визуалното са подчинени на единен код и са взаимно допълващи се; и второ – атласът е своеобразен „ключ“, провокиращ всяко четене да потърси виртуалната платформа и да се присъедини към енергиите – да се хареса и да сподели литературните ѝ пътешествия или напротив – да възрази срещу изборите и подредбите,

Корицата на атласа

Обща снимка на участниците при представянето на изданието

за да предложи своята културна версия на българската литература.

След приветствените адреси думата бе дадена на домакините в лицето на СУ и по-специално на проф. д.ф.н. Н. Чернокожев, който имаше и отговорната задача да поеме ролята на рецензент на представения сборник.

В изготвената рецензия проф. Чернокожев подчерта, че „Живописна България“ се осъществява не само като синхронизатор на откривателско-изследователските усилия, проектът „Живописна България“ се случва именно на преплитането на маршрути и места, за да бъде „наплетен“ относително цялостен образ на България и на българската култура. Проф. Чернокожев сподели и впечатлението си от научното ръководство на изследователския проект, като констатира стриктното спазване на изискванията към един подобен формат.

Несъмнено любопитна страна на „Живописна България“ е предизвикателството пред читателя да полага и съпоставя подходите на младите българи по степен на близост на проучваните литературни места. По особен начин навлиза

в културните пространства българистите от Полша и Гърция с основните акценти, обхванати в техните маршрути. Венецианските погледи от своя страна се вглеждат в локалното, разгледано не само като етнически, но и по особено романтичен начин е видяна естетическата пъстрота на Пловдив. В книжното тяло следват „Перото и четката“ като оси на проучването от Страсбург, техните вглеждания в текстове като „Жетварят“ на Й. Йовков, „Железният светилник“ на Д. Талев, „Празник в Бояна“ на Ст. Загорчинов и „Боянският майстор“ на Ф. Попова-Мутафова се преплитат с непосредствено следващия ги панел от „Българската литература в търсене на човека на модерното време“, реализиран от пловдивския екип.

В този смисъл проектът не се изчерпва с резултатите към настоящия момент, той е щафетен, т.е. поражда очаквания начинанието да бъде продължено и доразвивано. Проф. Чернокожев отбеляза, че авторите на текстовете са и техни преводачи на български език. „Това несъмнено предполага една изключителна потопеност в езика и висока степен на неговата усвоеност“ – допълни още той.

В заключението си проф. Чернокожев представи обективно позитивното оценяване на проекта, който по своята същина е интердисциплинарен, отворен към почти всички хоризонти на хуманитаристиката, без да напуска филологическия си фундамент. В този смисъл академичната програма „Живописна България“ представлява и един изключително интересен изследователски проект, тъй като на базата на анализирането на неговите резултати могат да се набележат стъпки за промени в презентирането на българистичната проблематика в чужбина, а ако се налага, и да се оформят нови актуални стратегии в преподаването на българския език и литературата ни зад граница.

Участниците имаха възможността да представят в резюме отделни фрагменти от работния процес, което направиха с нескрито жела-

Наградиха най-добрите разработки, представени на Студентската юридическа научна академия

Студенти от Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ бяха наградени за своите научни разработки, представени на традиционната Студентска юридическа научна академия (СЮНА), която се проведе в края на август в Балчик.

Тазгодишното издание на СЮНА беше организирано от Студентския съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“ с личната подкрепа на проф. д-р Иван Тодоров (преподавател по административно право и процес в Юридическия факултет), а „Сиела – Норма“ АД осигури наградите – правна литература на издателство „Сиела“

и едногодишен достъп до правно-информационната система „Сиела“. Всички участници във форума получиха като подарък сборници със закони и книги, представени от издателство „Сиби“ и Института за държавата и правото при БАН.

В двата дни на академията бяха представени 11 разработки на юридическа тематика, които засягат въпроси от областта на един или няколко правни отрасли и/или институти. Те бяха оценени от жури в състав: проф. д-р Дарина Зиновиева – председател, проф. д-р Григор Григоров, доц. д-р Христо Паунов, адв. Евдокия Кемалова и Антоний Гатов (победител от СЮНА 2021).

Наградата на председателя на журито беше връчена на Иван Андреев за темата „Проблематиката при адвокатската тайна, нейните предели и възможност за нарушаването ѝ“.

Първа награда беше присъдена на Васил Илиев – автор на изследването „Практически проблеми по приложението на чл. 162 ЗДвП спрямо българските граждани с чуждестранно национално свидетелство за управление на МПС“.

Вяра Трифонова е носителка на втората награда за разработка на тема „За правните последици от закупуването на недвижима вещь от публична продан. Анализ на заличаването във връзка със запорите и възбраните“.

На трето място беше класи-

Обща снимка на участниците и членовете на журито

Отличията с първа награда Васил Илиев

рано изследването на Григор Пейков „Имаме нужда от регионална или универсална защита на човешките права?“.

Наградата на декана на Юридическия факултет – специална статуетка на Темидо – беше връчена на Франческо

Ночев за неговата разработка на тема „Трудова злополука при работа от разстояние“.

СЮНА е научно-практически форум, създаден по инициатива на студенти и преподаватели от Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ като традиционно събитие в живота на факултета, което се провежда ежегодно. Неговата цел е да стимулира студентското научно творчество.

Литературният атлас „Живописна България“...

➔ От стр. 4

ние и въздействие. И благодарение на усилията на всички проектантите дейността приключва с абсолютен успех.

В представянето се включи с възторжено слово и проф. д-р Л. Димитров. Той очерта предизвикателствата пред българските лектори зад граница и даде отговор на въпроса какво значи да бъдеш чуждестранен българист.

Важно място в дискусиата имаше и изказването на г-жа Н. Михалевска, която се обърна с благодарност към екипа, координирал проекта, и сподели специалното си отношение към ценността на българските лектори в чужбина, като увери присъстващите в готовността на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“ към МОН в нейно лице да подкрепи с действия усилията им в процеса за утвърждаване на позициите на българския език и българската култура по света. Тя също даде висока оценка за значимостта и реализацията на цялостната дейност на екипа, като подчерта и символното значение на проекта – да поддържа българския дух и идентичност зад граница; пожела здраве, енергия и мъдрост в достойната мисия.

И още нещо за заглавието. Атласът е вид справочна литература, която изисква висока степен на синтезирано и кодифицирано познание. Всяка страница от атласа би могла да разтвори поредица от наративи, подкрепящи с нови и нови вариации основанията на съставлящата го концепция. В този случай освен всичко това отделните подготвени беседи носят и идеята за споделеност, за разположеност към диалог. Защото маршрутите са и „подвижни“. В този смисъл проектът не се изчерпва с продуктите към насто-

Николета Кадето от Венецианския университет Ка' Фоскари

ящия момент, той е шафетен, т.е. поражда очаквания начинанието да бъде продължено и доразвивано. Така „Живописна България“ продължава напред – към реализирането и на трети етап от проектантите дейност.

Представянето на атласа беше съпътствано с празнична програма, организирана от Университетския център за млади учени, докторанти и пост-докторанти Academia Iuventutis към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Academia Iuventutis към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ покани своите колеги в театър „Възраждане“ на постановката „За едно явление от електричеството“ по повести и разкази на А. П. Чехов. Камерната зала на театъра посрещна своите гости с виртуозно изпълнение на пиано. Спектакълът, останал верен на Чеховото слово, очарова всички с много неща: високото майсторство на актьорите, преводческото майсторство на проф. Л. Димитров и великолепната режисура на С. Петров, която провокира въображението на зрителите. Повестите на руския драматург и писател А. П. Чехов с лекота достигат до модерния човек, и то вече повече от век. Вероятно много подходящо е и името на театъра, който ни поднася този сюжет – „Възраждане“.

А атласът „Живописна България“ вече е в ръцете на своите първи читатели, все приятелски ръце. Остава единствено да си пожелаем пловдивската „Живописна България“ да продължи, за да бъде трибуна, която да открива пред младите изследователи необятните полета на съвременната българска хуманитаристика.

Пловдивски акценти по време на шестнадесетата конференция на англицистите в Европа

Доц. д-р Витана КОСТАДИНОВА

От 29 август до 3 септември 2022 г. в Университета „Йоханес Гутенберг“ в Майнц, Германия, се състоя шестнадесетата конференция на англицистите в Европа – за първи път присъствено след пандемията. Предишният форум на асоциацията беше проведен онлайн след едногодишно отлагане и предложи такива новости за академичната общност като онлайн туристическа обиколка на Лион с екскурзовод, който заснема с камера забележителностите на града и предава в реално време за аудиторията пред компютърните екрани, но въпреки удобствата и икономичността на дистанционната организация всички бяха щастливи да се съберат на живо тази година в Германия.

По традиция биеналето на Европейската асоциация на англицистите (ESSE) предлага три пленарни доклада, множество субпленарни (паралелни) доклади, кръгли маси и голям брой семинари на различни теми. Там се обявяват и присъдените награди в конкурса за академични издания. Конкурсът на ESSE също се провежда веднъж на две години и приема заявки в три различни раздела: 1. Лингвистика, 2. Англоезични литератури и 3. Културознание, като всеки раздел има по две категории – едната е отворена за всички участници (А), а другата категория е само за автори, които участват с първата си книга (В).

Това лято имаше забележими пловдивски акценти в международния форум, на които искам да ви направя съпричастни. Първият от тях е номинация в конкурса за книги – монографията на Милена Кацарска „Парапозиции: предговорянето на преводна американска литература в България 1948 – 1998“ (*Parapositions: Prefacing American Literature in Bulgarian Translation 1948 – 1998*) беше включена в краткия списък на заглавията, които се състезаваха в раздел 3(A) *Cultural and area studies in English*. Конкуренцията в тази категория беше сведена до две заглавия, допуснати до финалната права, и в този смисъл драматична. Текстът на „Парапозиции“ е на английски език, което е и основна предпоставка за участие в международни конкурси. Книгата е редактиран вариант на докторската дисертация на Милена Кацарска, публикувана от издателството на Пловдивския университет. Изданието впечатлява най-напред с външния си вид – дизайнът на корицата пренася бъдещия читател в света на американската литература в български контекст. Сред номинираните заглавия правят впечатление издателствата: Liverpool University Press, Cambridge University Press, Bloomsbury Academic, Palgrave Macmillan, Routledge, Walter de Gruyter и... Plovdiv University Press. Не може да не отбележим престижа за нашето университетско издателство да бъде в такава компания.¹

Заслугата е, разбира се, на авторката на *Parapositions: Prefacing American Literature in Bulgarian Translation, 1948 – 1998*, която „теоретизира за първи път у нас предговорите и послесловите към преводна литература у нас като пространства с критически потенциал за изследване на академичните пространства на американистиката“. Приносите ѝ са не само обърнати навътре към българското културно пространство и рецепцията на чужда литература, но и насочени навън към теоретичното концептуализиране на паратекста и възможностите за обързване с едни или други идеологии. Особено удачно попадение при използването на аналитичния инструментариум е пренасянето на метода на „плътностно/сгъстено описание“ (*thick description*, Clifford Geertz) от антропологията към книжните издания.

На откриването на конференцията в Майнц президентът на асоциацията, професор Андреас Юкер, официално изчете краткия

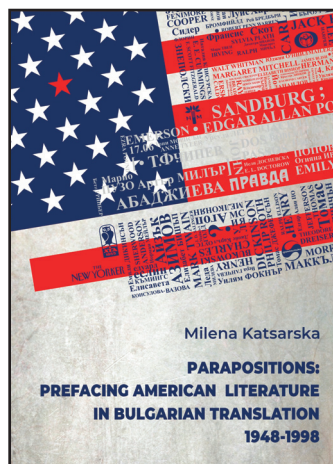

Доц. Витана Костадинова

списък на номинираните и връчи наградите на победителите. Непосредствено след това беше и пленарното въведение на Карън О'Брайън (Дъръм), която в диалог с Райнър Емиг (Регенсбург) представи на аудиторията предизвикателствата на глобализацията по отношение на университетите във Великобритания. Пленарният доклад на Клеър Конъли (Корк) пък потърси идеите на развитието и прогреса в художествените текстове на писателките от Марая Еджуърт до Сали Руни, за да обърне внимание на връзките между сексуалност, модерност, власт и повествование. В своята лекция Кристиан Меър (Фрайбург) акцентира върху моста между езика и културата, докато анализираше ситуацията с английския като *lingua franca* – неговото убеждение е, че настоящата му хетерогенност няма как да доведе до моноцентричен глобален език – той ще остане разноцентричен в многоезичния ни свят.

Извън пленарните заседания академичната програма предоставяше успоредното провеждане на десетина различни семинара, кръгла маса и два докторантски симпозиума, така че изборът беше сложен.

Субпленарните доклади тази година бяха 13 на брой, разпределени в четири сесии с по три или четири паралелни лекции. Искам да ви обърна специално внимание на една от тях, посветена на сериализирането на новините в британската преса. Никълъс Браунлис (Университетът на Флоренция) маркира 1622-ра като годината, която поставя началото на трайна тенденция новините да бъдат обвързани с предишни публикации – така хронологизирането на историите създава стабилна читателска аудитория. Той отделя специално внимание на преводните новини и отбелязва как преводът и манипулацията на текста вървят ръка за ръка. Поглежда и към рекламите на медикаменти, които неизменно присъстват във вестници и списания и не се променят много във времето. В рубриката субпленарни доклади е и другото пловдив-

Д-р Милена Кацарска и корицата на нейната книга

ско присъствие на конференцията – лекцията на Витана Костадинова за превода на чудовищното от английски на български и от езика на художествената литература на езика на всекидневието с превръщането на личното име Франкенщайн в метафора за публичистична употреба.

Семинарите на конференцията са на различни теми и събират специалисти от съответната област. Интригуващи бяха сесиите на семинара, посветен на Шекспировото присъствие отвъд Желязната завеса. Темата провокира дискусии за политиката и театър, но и за преводни тенденции. Стана ясно, че разказаните от Чарлз и Мери Лам „Шекспирови приказки“ добиват популярност в Източна Европа след 1989 година, когато концепцията за висока литература отстъпва пред масовата култура.

На стр. 7 ➔

¹ Предишното признание на ESSE за Пловдивското университетско издателство и за катедра „Английска филология“ е от далечната 2008 година, когато Яна Роуланд спечели награда в категория 2(B) за книгата си *The Treatment of the Themes of Mortality in the Poetry of the Brontë Sisters* (Plovdiv University Press, 2006).

Гражданско образование

Политическите партии

Рубриката води доц. д-р Христо Паунов – омбудсман на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Политическите партии играят централна роля в съвременната политическа система и винаги излизат на преден план, когато се провеждат избори в страната. Те са посредниците между обществото и публичната власт в държавата и поради тази причина имат и особен конституционноправен статус. Може спокойно да се каже, че появата на политическите партии е генетично и функционално свързана с парламентаризма, защото основният смисъл на тяхното съществуване е включването им в структурите на политически решаващата власт. Политическите партии са групи от хора, обединени от обща идеология, общи интереси, социална принадлежност и др.

В Конституцията на Република България ясно е прокламиран принципът на политическия плурализъм. Този принцип осигурява легалното съществуване на различни политически партии и възможността за свободно пропагандиране на разнообразни идеи, възгледи, концепции, платформи и програми за управлението на държавата. Тук обаче веднага трябва да се направи уточнението, че основният ни закон поставя ограничението, че нито една политическа партия или идеология не може да се обявява или утвърждава за държавна, както и че не могат да се образуват политически партии на етническа, расова или верска основа, както и партии, които си поставят за цел насилствено завземане на държавната власт.

Учредяването, регистрацията, устройството, дейността и прекратяването на политическите партии е нормативно уредено в Закона за политическите партии (ЗПП). Легалното понятие за политическа партия се съдържа в чл. 2 на този закон. Политическите партии са доброволни сдружения на граждани с избирателни права съгласно с българското законодателство. Те съдействат за формиране и изразяване на политическата воля на гражданите чрез избори или по други демократични начини. Политическите партии използват демократични средства и методи за постигане на политическите си цели. Организации, които не са политически партии, не могат да участват в избори. Другите сдружения на гражданите, включително синдикалните, не могат да си поставят политически цели и да извършват политическа дейност, присъща само на политическите партии.

ЗПП казва, че организацията и дейността на политическите партии се осъществяват въз основа на конституцията, законите и в съответствие с техните устави. Заслужава специално внимание и разпоредбата от закона, според която политическите партии провеждат своите публични прояви, отправят обръщения и съставят документите си на български език. Съгласно с действащата нормативна уредба всички политически партии се регистрират в публичен регистър в Софийския градски съд. Публичността на регистъра се осигурява чрез интернет страницата на съда при спазване на изискванията за защита на личните данни.

Политическите партии могат да създават свои местни структури на териториален или тематичен принцип и по местоживеене. Те могат да създават свои младежки, женски и други организации. Политическите партии обаче не могат да създават свои структури по месторабота в търговски дружества, кооперации, еднолични търговци, юридически лица с нестопанска цел и религиозни институции, в държавни, областни или общински администрации, както и да се намесват в управлението и дейността им. Политическите партии не могат да създават детско-юношески структури, обединяващи лица под 18-годишна възраст, религиозни и военизирани структури.

Законът за висшето образование изрично постановява, че във висшето образование не се допускат привилегии и ограничения, свързани с политически възгледи, с изключение на случаите, изрично посочени в Правилника за дейността на висшето училище в съответствие с особеностите на обучението и бъдещата професия. Академичната автономия също не може да се нарушава чрез създаване и дейност на политически организации във висшето училище.

Политическите партии са особен вид сдружения с нестопанска цел. Те нямат право да учредяват и да участват в търговски дружества и кооперации и не могат да извършват стопанска дейност, освен в случаите, изрично посочени в закона. Дейността им се финансира от собствени приходи и от държавна субсидия. Финансовият контрол върху дейността на политическите партии и управлението на предоставеното им имущество се осъществява от Сметната палата.

Политическите партии са една от проявните форми на реализацията на правото на сдружаване на българските граждани, което е закрепено в Конституцията на Република България. Те са юридически лица – сдружения (с политическа цел) на частното право, но имат тази особеност, че оказват непосредствено влияние в сферата на публичната власт и държавното управление.

➔ От стр. 6

Едно от най-интересните

събития за мен като изследовател на литературата на Романтизма беше семинарът, посветен на 250-годишния юбилей на Уолтър Скот. Бяха поканени учени, които работят с ръкописите на писателя и подготвят нови издания на неговите творби. Те разказаха за предизвикателствата при разчитане на почерка на Скот, който изписвал всички гласни по един и същи начин, и така обясниха някои от грешките, допуснати в първите издания. Сред слушателите имаше и група студенти, вдъхновени от директорката на Центъра за шотландски изследвания в университета в Майнц, Зигрид Рюверц, а нейните надежди са, че поне някои от тях ще се заемат с научна работа в това поле. „Не се занимавайте с Гьоте – обръщаше се тя към тях. – Всичко около него вече е изследвано и написано. Ако се заловите с Уолтър Скот, ще имате принос!“

Изкушените от темата за детето във викиторианската литература бяха млади изследователи. При тях стана дума за детството в романа на Ан Бронте „Агнес Грей“ и противопоставянето на романтичната концепция за изконните природни добродетели на схващането, че цивилизацията облагородява; за децата като герои на Конан Дойл в корпуса за Шерлок Холмс и двойствената перспектива към тях през биологичното (генотипа) и социалното (кла-

Пловдивски акценти...

совото); за любимата поетеса на кралица Виктория – Аделаид Ан Проктър, и нейните визии за

децата като духове и смъртта като убежище.

В семинара за ревизионистични и интерсемиотични преводи на „Алиса“ беше анализирана концептуалната метафора „down the Rabbit hole“; бяха представени полските преводи на романа в думи и картинки, беше разгледана пиесата на Джон Лоуган „Питър и Алис“ като интерпретация на героинята на Л. Карол. Включи се и Адриана Пеляно, художничка от Бразилия – в нейната видеопрезентация, озаглавена „Alicinations“, визуалните екстравагантности приканваха зрителя да тръгне на пътешествие като Алиса в търсене на себе си.

Това далеч не изчерпва всичко представено на конференцията, със сигурност не ви дава представа за изследванията в областта на лингвистиката или преподаването на английски език, но се надявам да сте усетили заряда на това как идеите поражда идеи. Организаторите бяха осигурили онлайн достъп до откриването, пленарните и субпленарните доклади и някои от тях са на разположение на сайта на асоциацията за всеки, който проявява интерес (<https://esse2022.uni-mainz.de/live-stream-links-conference-opening-and-plenaries/>; <https://esse2022.uni-mainz.de/parallel-lectures-video-conferencing-support/>).

Научната конференция „Език и наука“ събра лингвисти от страната и чужбина

На 24 и 25 септември 2022 г. се проведе Национална научна конференция „Език и наука“, посветена на Европейския ден на езиките. Събитието бе организирано от Департамента за езиково и специализирано обучение при Медицинския университет – Пловдив. От името на ректора на МУ – Пловдив, приветствие към участниците отправи проф. д-р Благой Маринов, заместник-ректор по научноизследователска дейност. Директорът на департамента доц. Димитър Мирчев също поздрави присъстващите и им пожела ползотворна работа. Специален гост на форума беше проф. д.ф.н. Живка Колева-Златева от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Тя изнесе пленарен доклад на тема *Психолингвистика и чуждоезиково обучение*, с който постави началото на заседанията по секции.

От Пловдивския университет в работата на конференцията се включиха: проф. д.ф.н. Татяна Ичевска, доц. д-р Ани Кемалова, доц. д-р Красимира Чакърова, доц. д-р Борян Янев, доц. д-р Тодорка Димова, доц. д-р Руси Николов, гл. ас. д-р Ваня Георгиева, гл. ас. д-р Райна Танчева, гл. ас. д-р Лилия Иванова, гл. ас. д-р Марияна Карталова, ас. д-р Десислава Димитрова, докторантите Радостина Колева, Павлина Петкова, Мария Бялдимова, Ралица Кунчева, Николета Георгиева и Елка Петрова.

Най-много бяха участниците, представители на различни университети от страната (Медицинския университет – Пловдив, Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Медицинския университет – Плевен, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Нов

Участници в конференцията

български университет, Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград), които представиха пред аудиторията проучванията си в областта на методиката на чуждоезиковото и специализираното обучение. Направлението „Интердисциплинарни връзки на хуманитаристиката с медицинската наука“ също предизвика голям интерес. Доклади в тази секция изнесоха изследователи от БАН и от висши учебни центрове в страната – Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Аграрния университет – Пловдив, Медицинския университет – Плевен, Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, Тракийския университет – Стара Загора. В секцията „Обща и компаративна лингвистика“ се включиха и участници от чужбина. Латинисти от цялата страна представиха разработките си в секцията „Lingua latina in rolyata na lingua franca medicinalis“.

За втория ден на конференцията бе организирана културна програма, която включваше разходка в Стария град, както и посещение на Епископската базилика. Част от участниците и гостите на научния форум чуха интересни истории от живота на архитектурния резерват на Пловдив, които им разказа историкът Александър Пижев. Мозайките в Голямата базилика – истински шедевър на късноантично изкуство – впечатлиха всички с великолепието и богатството си.

След края на форума направихме кратко интервю с директора на Департамента по езиково и специализирано обучение. На вашето внимание представяме неговите отговори.

– Доц. Мирчев, от години не е имало конференция, организирана от ДЕСО при МУ – Пловдив... Как се роди идеята за провеждане на този научен форум?

– Да, наистина. Повече от десет години Департаментът за езиково и специализирано обучение при МУ – Пловдив, не е организиран подобен научен форум. След като бях избран за директор на департамента, си поставих задачата да работя неуморно за издигане на авторитета на нашето структурно звено, да допринеса за развитието на това съвременно образователно средище, да го превърна в място, от което студентите да черпят сили и знания за своето лично и професионално израстване. Провеждането на форума показва, че академичният състав на департамента има потенциала да отговори на всички съвременни предизвикателства в научната и образователната сфера. Реализирането на конференцията нямаше да е факт без абсолютната подкрепа на проф. д-р М. Мурджева – ректор на МУ – Пловдив, както и на ректорското ръководство към ДЕСО. Осъществяването на тази научна проява изведе на преден план важността и значението на изучаването на чужди езици за студентите във висшите училища.

– Защо избрахте наслова „Език и наука“?

– Смятам, че насловът „Език и наука“ носи в себе си основната идея и цел на

конференцията, а именно – да подчертае значението на езика за науката. Неслучайно избрахме и датата на провеждане – навечерието на Европейския ден на езиките, определен от Съвета на Европа с цел насърчаване на чуждоезиковото обучение. По този начин ние, преподавателите по език, станахме изразители на основните ценности, заложили в отбелязването на този ден – повишаване на нивото на многоезичност и межкултурно разбирателство, популяризиране на богатото езиково и културно разнообразие в Европа, както и насърчаване на изучаването на чужди езици във всяка възраст.

– Ако трябва да опишете форума с три прилагателни имена, кои ще бъдат те?

– Уникален, интердисциплинарен, ползотворен.

– Очаквахте ли такъв интерес от колеги от университетите в цялата страна?

– Всяко подобно мащабно начинание крие рискове, но откровено казано, вярвах и се надявах да предизвикаме интерес от страна на университетските преподаватели, които преподават чужди езици за специфични цели, както и хуманитарни дисциплини, които имат пресечни точки с медицинската наука. Огромно беше удовлетворението ни, когато видяхме изключително стойностните теми на проучванията на нашите колеги. Имахме също

така участници от Гърция и Румъния, което ни показа, че подобен научен форум спокойно може да премине националните ни граници и да се превърне в международен. Отзивите от участниците бяха прекрасни, което ни даде увереност и усещане за удовлетвореност от проведената научна конференция.

– Мислите ли да превърнете в традиция провеждането на конференцията?

– Логичен въпрос. Предстои да издадем и сборник с пълнотекстовите доклади на участниците. Една от целите ми е да успея да мотивирам колегите си от ДЕСО да направим подобни събития традиционни в живота на департамента и МУ – Пловдив. Несъмнено смятам, че успяваме да намерим и спечелим съмишленици в лицето на участниците от страната и чужбина, а това може да бъде гарант за превръщането на подобен род лингвистични научни конференции в място, на което да бъдат дискутирани актуални проблеми, свързани с преподаването на език за специфични цели.

Накрая, но не на последно място, бих искал да благодаря на членовете на организационния и програмния комитет, без чиято помощ това събитие нямаше да е факт. Благодаря и на всички участници в конференцията и им пожелавам още много творчески успехи!

Сема КУЦАРОВА
Десислава ДИМИТРОВА

Първи студентски гвардейски отряд се сформира в Пловдивския университет

Доц. д-р Даниела ПАСТАРМАДЖИЕВА

На свое заседание от 18 юли 2022 г. Академичният съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“ взе решение да утвърди стартирането на процедура по създаване на гвардейски отряд към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Инициативата се реализира в партньорство със сдружение „Младежки гвардейски отряди“, което развива дейност от 2018 г.

Младежките гвардейски отряди целят съхраняване на българското национално достойнство, самочувствие и патриотизъм. Чрез отряда студентите ще получат възможност да участват в официални церемонии, както и във военни ритуали. Всеки член ще бъде запознат с елементите на церемониала и ще има честта да марширува в гвардейска униформа. Подготовката на младежите ще се осъществи от представител на Българската армия.

Патрон на Младежките гвардейски отряди е президентът на Република България с подкрепата на Министерството на отбраната и Националната гвардейска част.

До момента в България са създадени младежки гвардейски отряди в 13 училища, като в ПУ „Паисий Хилендарски“ се създава първият студентски гвардейски отряд.

Председател на сдружение „Младежки гвардейски отряди“ е д-р Денислава Ангелова, удостоявана многократно с призвание от български институции за приноса си към

развиването на родолюбието и военно-патриотичното възпитание на младежите. Понастоящем д-р Ангелова е и студентка в магистърската програма „Политически мениджмънт и комуникация“ към катедра „Политически науки и национална сигурност“ в ПУ „Паисий Хилендарски“.

Всеки студент от ПУ „Паисий Хилендарски“ е добре дошъл да се включи в редиците на отряда, като сканира QR кода и попълни формуляра за участие.

Клубът на мениджъра с нова инициатива, насочена към първокурсниците и адаптацията им в университета

Снежина СУЛЕВА –

**председател на
Клуба на мениджъра**

За първи път във Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се организира събитие за първокурсниците, което да ги въведе в университета и да им даде възможност да се запознаят с колеги от останалите специалности.

На 29 септември Клубът на мениджъра проведе *Welcome ден* – събитие, което събра първокурсници от всички специалности на едно място, за да се запознаят чрез забавни дейности за „разчупване на ледовете“ и работа в екип.

Welcome ден събитието започна с кратко представяне на университета и Факултета по икономически и социални науки. При състващите научиха за дейността на клуба, както и за наличието на две свободни позиции в Управителния му съвет.

След това продължихме с три дейности за запознаване:

– В първата участниците търсеха хора, които да отговорят на определени критерии;

– При „Спектър на мненията“ всеки заемаше различна позиция в залата според нивото на съгласие с прочетените твърдения;

– Последната игра беше свързана с тематични групови дискусии. Когато участниците се поопознаха малко повече, преминахме към квоиз по групи. Надпреварата между петте отбора беше оспорвана, но най-важното е, че всички се забавляваха.

След края на събитието дадохме още един повод на участниците да продължат да се опознават и забавляват чрез градско сафари (treasure hunt) из центъра на Пловдив. Участниците сами сформираха групи и се отправиха към Главната улица, за да изпълнят различни мисии, включващи посещение на места, снимане и отговаряне на няколко въпроса.

Среща с Константин Кацаров – автор на романи и вокалист на рок-група „Ренегат“

На 17 октомври от 10 ч. в Централната университетска библиотека ще гостува Константин Кацаров – автор на 10 романа и 200 авторски песни. Роден е на 29 юни 1970 г. в Пловдив. Дебютната му книга „Дрибъл“ (2005 г.) е последвана от продължението ѝ „Мутра“ (2006 г.) и първия български аудиороман „Мутра“ (2008 г.) с участието на Христо Шопов, Джоко Росич и мн. др. Следващия си роман – „Какавида“, издава също през 2008 г. съвместно с Надежда Йорданова, с която се познават само виртуално. Следват романите „Паралел“ (2010 г.), „Пепел“ (2013 г.) и проектът „Аз, лъжецът“ (2016 г.), написан заедно с Рени Камберова. Три години по-късно публикува „Тиня и чест“.

За себе си казва: „Писател е титла! Не съм писател. Почти сигурно е, че в този си живот няма и да стана. Автор на истории съм. Обичам да ги разказвам. Ако и след мен те се помнят, значи съм успял!“

Момент от срещата с първокурсниците

Международна конференция „Ползата от историята“, посветена на делото на Паисий Хилендарски

Теодора ГЕОРГИЕВА

От 23 до 25 септември 2022 година в аудиториите на Пловдивския университет като в машина на времето зазвучаха думите на Паисий Хилендарски. Припомняйки делото на Хилендарския монах, учени от България и чужбина взеха участие в организираната международна научна конференция под надслов „Ползата от историята“, посветена на 300-годишнината от рождението на Паисий Хилендарски и 260-годишнината от написването на „История славянобългарска“.

Може би точно трудът на Паисий най-добре онагледява как словото, написано с плам и любов, успява да вдъхновява и въздейства на поколение след поколение, препрочитащо посланията на Паисиевата история и актуализирайки ги спрямо времето, в което живее. В тази атмосфера беше и проведената в Пловдивския университет конференция, открита в зала „Компас“ от председателя на организационния комитет доц. д-р Димитър В. Димитров. Приветствия към участниците отправиха и заместник-ректорът на ПУ доц. д-р Надя Чернева, деканът на Философско-историческия факултет доц. д-р Стойка Пенкова и ръководителят на катедра „История и археология“ доц. д-р Георги Митрев.

В събитието взеха участие над 60 учени и преподаватели от България и чужбина. Сред тях бяха изследователи от Италия (University of Ferrara), Румъния (Romanian Academy, University of Sibiu, National Brukenthal Museum Sibiu), Грузия (Sokhumi State University), Украйна и Русия. Към участниците се присъединиха учени от Българската академия на науките, СУ „Св. Климент Охридски“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ШУ „Еп. Константин Преславски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Момент от работата на конференцията

„Да се познават случилите се по-рано в тоя свят неща и дела на ония, които са живеели на земята, е не само полезно, но и твърде потребно.“

Паисий Хилендарски

– Благоевград, Аграрния университет – Пловдив, както и от домакина – ПУ „Паисий Хилендарски“. Свои проучвания представиха още кадри от Националния исторически музей – София, както и от регионалните исторически музеи във Велико Търново, Кюстендил, Монтана и Клисурса.

Началото на научната програма бе поставено с пленарни доклади, посветени на делото на Паисий Хилендарски и „История славянобългарска“, изнесени от проф. д.и.н. Рая Заимова, доц. д-р Тодор Радев и гл. ас. д-р Димитър Пеев. В продължение на три дни участниците представиха свои проучвания, превеждайки ни през дебрите на Античността и археологическите открития в мистиката на Средновековието, в епохата на възрожденската и най-новата

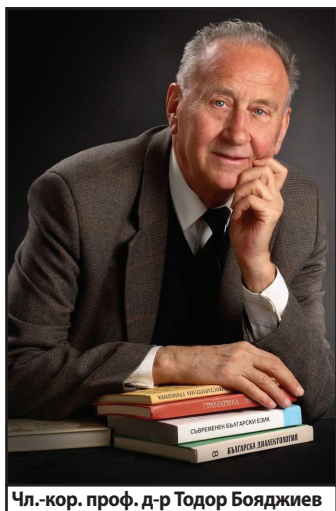
история, архивистиката и музеологията. В хода на конференцията беше организирана и обиколка из забележителностите на град Пловдив.

С полемичен тон в Пловдивския университет оживяха различни епохи, представени през погледа на съвременните изследователи. А историята – поучителният разум, в който „ще намериш онова, за което други много са се трудили. И ще узнаеш добродетелите на добрите и законопрестъпленията на злите“ („История славянобългарска“), продължава зорко да пази делото на Хилендарския монах. Отговорност, която носи Пловдивският университет, приел за патрон Паисий Хилендарски.

IN MEMORIAM

Чл.-кор. проф. д-р Тодор Апостолов Бояджиев

На 3 октомври 2022 г. ни напусна изключителният учен и преподавател член-кореспондент професор д-р Тодор Апостолов Бояджиев. Той беше приемник и продължител на най-добрите академични традиции в българското езикознание. Професионалната му биография се отличава с богат творчески, преподавателски и организаторски опит, а научните му интереси са разностранни. Непреходни остават многобройните му трудове в областта на съвременния български език и в частност на българската фонетика, диалектология и лексикология: „Говорът на с. Съчанли, Гюмюрджинско“, „Говорът на тракийските преселници в с. Орешак“ и „Български говори в Западна (Беломорска) и Източна (Одринска) Тракия“, „Българска фонетика“ (съвместно с Димитър Тилков), „Българска лексикология“, „Съвременен български език“ (съвместно с Ив.

Чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев

Куцаров и Й. Пенчев) и др. В паметта на филологическата общност проф. Тодор Бояджиев ще остане като образец на академична нравственост, оригинално мислене, научна отговорност и преподавателска всеотдайност.

Професионалната биография на проф. Бояджиев включва дългогодишна преподавателска работа в редица университети, сред които е и Пловдивският университет. От 1998 до 2015 г. проф. Т. Бояджиев беше част от Катедрата по български език. През този период той се превърна в учител и вдъхновител на езиковеди от различни генерации. Като преподавател по българска диалектология, фонетика и лексикология споделяше своите знания и опит с поколения студенти, дипломанти и докторанти. Неговата отдаденост на науката, диалогичност и широка ерудиция остават пример за всички, които работят в сферата на българското езикознание. Признание за заслугите му към пловдивската българистика е връченото през 2011 г. почетно звание „доктор хонорис кауза“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Личността и професионалният път на професор Тодор Бояджиев оставят незаличима следа в историята на Катедрата по български език. Благодарим му за всеотдайната работа, завещаното знание, човешката доброта и топлото колегиално отношение!

Сбогом и поклон, професоре!

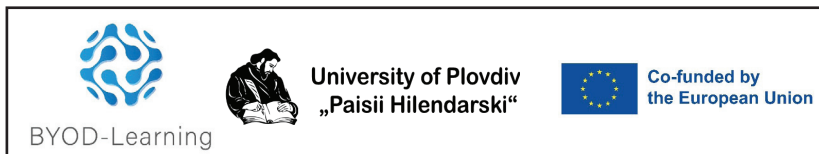
Проф. д-р Ваня ЗИДАРОВА, доц. д-р Красимира ЧАКЪРОВА – Филологически факултет на Пловдивския университет

Пловдивският университет бе домакин на международна среща по европейския проект BYOD – Learning

Факултетът по математика и информатика на ПУ „Паисий Хилендарски“ бе домакин на работна среща по европейския проект **BYOD – Learning: „LEARNING AT ANY TIME, AT ANY PLACE VIA ANY DEVICE“**, съфинансиран от Европейската комисия по програмата „Еразъм+“, референтен № 2021-1-PL01-KA220-SCH-000034458.

Проектът **BYOD (Bring Your Own Device) – Learning** е с период на изпълнение от две години и се координира от Педагогическия университет в Краков (Полша), а консорциумът включва още 7 партньора: Училище Дукас (Гърция), АМЕТА (Северна Македония), Математическото общество в Кипър (Кипър), 5. ОУ „Иван Вазов“ (България), Скайбридж партньорс (Гърция), Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (България) и училище I.E.S. Arcebispo Xelmirez II (Испания).

Целта на проекта **BYOD – LEARNING** е да подкрепи учители и преподаватели в използването и проектирането на учебни видеоклипове, хоствани в платформата BYOD, достъпни за учители и ученици по всяко време, на всяко място и чрез всяко устройство с прилагане на методологията BYOD. Крайната цел на проекта е да предостави на учениците възможност да учат с техните електронни устройства. Развитието на преносимото обучение ще предложи на учениците възможност да учат на всяко място и по всяко време. Идеята на проекта е да се осигури алтернативна учебна среда с обръната класна стая чрез видеоуроци, обхващащи учебната програма, които предлагат решения в две посоки: 1) Решение за дигитално обучение; 2) Подкрепа на възможности за смесване на класове извън класната стая. Проектът BYOD ще се фокусира върху учениците, изучаващи математика в средното образование, по-конкретно 7. клас.

Участници в проекта

Основните очаквани резултати от проекта са:

- Създаване на Европейска платформа с видеоуроци, която хоства видеоклипове, достъпни за учители и ученици по всяко време, на всяко място и чрез всяко устройство, прилагано BYOD подход;
- Разработване на методология и спецификации за проектиране на видеоуроци и набор от дигитални инструменти и насоки за дигитализация

на учебното съдържание с цел улесняване на учебния процес;

- Провеждане на обучителен курс за подкрепа на учители и преподаватели в процеса на дигитална трансформация чрез развитие на дигитална готовност, устойчивост и капацитет в обучението по математика.

Резултатите от проекта **BYOD – LEARNING: „LEARNING AT ANY TIME, AT ANY PLACE VIA ANY DEVICE“** ще допринесат за създаване на европейска платформа, която ще подпомогне обучението на учениците чрез използване на 15-30-45-минутни учебни видеоклипове. Иновативният подход на проекта е разделяне на темите от учебната програма на видеоклипове, което не съществува в момента.

Повече информация може да бъде намерена на официалната страница на проекта: www.byod-learning.eu.

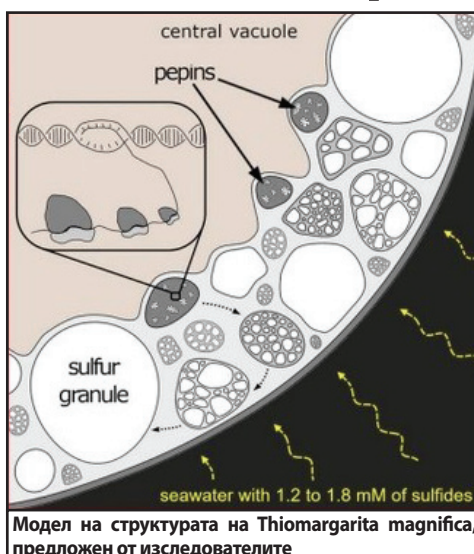
ПУ „Паисий Хилендарски“, партньор на проекта **BYOD – LEARNING**

Открита бе най-голямата бактерия – достига до 2 см

Американски и френски биолози описана нов вид бактерия, открита в мангровите гори. Бактерията, наречена *Thiomargarita magnifica*, може да достигне до два сантиметра и в генома ѝ има 11 милиона двойки нуклеотиди. Освен това тя не се вписва в строгата дефиниция на прокариотите – нейната ДНК е отделена от останалото съдържание на клетката с мембрана.

Бактериите, като представители на прокариотите, имат ДНК, която плава свободно в цитоплазмата, докато при еукариотите генетичният материал е изолиран от останалото клетъчно съдържание. Това е една от основните характеристики, които отличават прокариотите от еукариотите. Но биолози от САЩ и Франция описаха бактерия, която не попада в строгото определение за прокариот.

Група изследователи от Лабораторията за изследване на сложни системи откриха неописана по-рано бактерия в мангровите гори на Гваделупа в Карибско море. Учените не са установили веднага, че това е бактерия, тъй като е имала формата на нишки, видими с просто око. Първоначално учените приели, че тези нишки са конгломерати от клетки, но задълбоченото проучване показва, че пред тях има една дълга клетка.

Бактерията е не само необичайно голяма (средно сантиметър, достига и до два), но има структура, нехарактерна за прокариотите: клетката е разделена на две торбички. Едната съдържа ДНК и рибозоми, а другата е пълна с вода. Именно тази водна торбичка най-вероятно позволява на бактериите да растат до толкова големи размери. Освен това се оказа, че описаната бактерия има много дълъг геном – 11 милиона двойки нуклеотиди с 11 000 гена. Обикновено геномът на бактериите не надвишава 4 милиона двойки нуклеотиди и 4000 гена.

Описаната бактерия е наречена *Thiomargarita magnifica* и е включена в същия род като *Thiomargarita namibiensis*, открита в края на 90-те години. Последната може да нарасне до почти 1 сантиметър дължина, а по-

голямата част от клетката ѝ също е изпълнена с гигантска вакуола, съдържаща вода и нитрати.

Биолозите смятат, че *T. magnifica* може да принуди учените да преразглеждат характеристиките, които разделят прокариотите и еукариотите. Според тях описаната бактерия нарушава представата за прокариотите като „най-малките, прости и неразвити форми на живот“.

Университетът посрещна новите „Еразъм“ студенти

**Цанка АНГЕЛОВА –
отдел „Международно сътрудничество“**

Студенти от 11 държави бяха посрещнати на 23 септември 2022 година в Пловдивския университет по програмата „Еразъм+“. Доц. д-р Надя Чернева – заместник-ректор по международно сътрудничество, доц. д-р Борян Янев – институционален „Еразъм“ координатор, и служителите в отдел „Международно сътрудничество“ ги приветстваха с добре дошли, като им пожелаха здраве, ползотворна мобилност и незабравими моменти в Пловдив.

В началото на срещата беше показан филм за участието на университета в програмата, специално подготвен като част от събитията, посветени на 60-годишнината на пловдивската алма матер. Основен момент в първата част от деня беше презентация, която запозна студентите с историята, структурата и дейността на университета, както и с условията и предимствата на студентското ежедневие и обучение – с акцент върху практическата ориентация и адаптация към новата културно-образователна среда. На срещата присъстваха координатори и представители на различните факултети, които обсъдиха със студентите предстоящото им обучение.

Своеобразен финал на деловата част стана видео на двама студенти от Полша, които споделиха опита и емоциите си за обучението и практиката си в Пловдивския университет, оставили ярка следа както в професионалното им израстване, така и в личния им свят.

Следобедните часове бяха посветени на обиколка и запознаване с различни сгради, библиотеки и центрове на университета.

Традиционната разходка в централната част на Пловдив превърна следващия ден в изключително приятно изживяване за новите „Еразъм“ студенти. Те се запознаха отблизо с културно-историческото наследство на древния град. Посетиха Античния театър и Регионалния етнографски музей. Докоснаха се до българския бит и традиции. Силно впечатлени бяха от красотата и изяществото на българските шевици, както и от звучните музикални инструменти. Много от тях споделиха, че биха искали да прекарат живота си в живописния дом, в който се помещава Етнографският музей.

В непринудена атмосфера студентите се насладиха на тра-

Чуждестранните студенти и домакините от Пловдивския университет

диционна българска кухня. Разговаряйки оживено, споделяха сходствата и различията между българската кухня и обичаи и тези в родните им страни. Впечатлени от българската култура, голяма част от студентите пожелаха да изучават български език и български фолклор в Пловдивския университет.

Кулминация на обиколката стана посещението на Епископската базилика, където великолепие и съвършенството на всеки детайл в мозайките предизвикаха всеобщо възхищение.

В следобедните часове на следващия ден Пловдивският университет посрещна представителите на Erasmus Student Network и чуждестранните студенти от всички университети в Пловдив. Организацията включва млади мотивирани и отговорни хора, които с радост подпомагат академичния обмен на студенти и се стремят да направят престоя им по-лесен и приятен. Принципът „Students helping students“ е ключов в тяхната работа.

В приятелска атмосфера студентите бяха запознати със структурата и основните функции на ESN, получиха информация за предстоящите събития, организирани от асоциацията. Многобройни фотографии запечатаха първите споделени емоции и незабравими моменти.

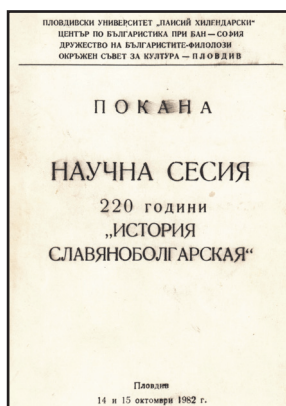
Паисиевите четения – 40 години история

Знаем колко важни са традициите за всяко общество, а когато става дума за академичните традиции, които са се развили през годините и са оставили ярка следа у поколения преподаватели и студенти, нещата са още по-значими. В навечерието сме на едно такова събитие – Паисиевите четения, чието първо издание е през далечната 1982 година. Време, когато са изминали само няколко години от създаването на филологическите специалности в Пловдивския университет, но първостроителите филолози са поставили основите на една от най-стойностните традиции в живота на университета.

Благодарим на проф. Георги Петков, който е инициатор за провеждането на първите Паисиеви четения и който ни предостави ценни документи, свързани с този форум, посветен тогава на 220 години от написването на „История славянобългарска“ и събрал около 30 участници. В поканата като съорганизатори са посочени Пловдивският университет, Центърът по българистика при БАН – София, Дружеството на българистите филолози и Окръжният съвет за култура – Пловдив; дата и място за провеждане: 14 и 15 октомври 1982 г., Дом на българо-съветската дружба, ул. „Иван Вазов“ № 25.

Встъпителен доклад изнася акад. Петър Динеков, а от Пловдив виждаме сред имената на участниците Бистра Ганчева, Юлия Николова, Клео Протохристова, Борис Симеонов, Светлозар Игов, Владимир Янев, Георги Петков, Вяра Максимова, Владимир Балчев. Има и двама чуждестранни участници – проф. Людмила П. Лаптева (Москва) и проф. Милан Копески (Бърно).

През 1986 г. Георги Петков пише доклад до ректора на Пловдивския университет Цветан Обретенов и до декана на Педагогическия факултет Иван Куцаров (тогава филологическите и педагогическите

специалности са в един факултет), в който предлага по случай 225 години от написването на „История славянобългарска“ и 265 години от рождението на Паисий Хилендарски да бъдат организирани от 1987 г. ежегодни Паисиеви четения, в които да бъдат поканени за участие преподаватели и специалисти от другите вузове в страната и от институтите на БАН. Идеята е приета и се развива през годините, като четиридесет години по-късно можем да кажем, че Паисиевите четения са не само традиционни – те се превърнаха в един от най-големите филологически форуми в България с международно участие.

Не прави изключение и предстоящата конференция, която този път е посветена на 300-годишнината от рождението и 60-годишнината от канонизацията на преподобния Паисий Хилендарски и ще се проведе на 10 и 11 ноември 2022 г. Участниците във форума са около 150, предвидени са две кръгли маси и десет научни секции със следните теми: *Литература – власт – памет; Славизъм и славистика – традиции и перспективи; English in the digital age: language, literature, culture and teaching; Балканите – езици и култури; Граматическият анализ – традиция и методически иновации; Langue, littérature, communication interculturelle; Sprache, Literatur, interkulturelle Kommunikation; Lengua, literatura y comunicación intercultural; Lingua, letteratura e comunicazione interculturale; Руски език, литература, култура: диалог с времето.*

Работни езици на конференцията са всички славянски езици, английски, немски, френски, испански и италиански език. Текстовете на участниците ще бъдат публикувани в поредицата Научни трудове на Филологическия факултет.

Тильо Тилев

ВЕЛИКИ
ЛИЧНОСТИ

Питагор Самоски

Питагор от Самос е един от най-видните интелектуалци в историята на човечеството. В биографията му има много необичайни неща и сякаш самата съдба е подготвила за него специален житейски път.

Той създава собствена религиозно-философска школа, прославя се като един от най-великите математици. Неговият ум и изобретателност изпреварват със стотици години времето, в което живее.

Детство и младост

Точната дата на раждане на Питагор не е известна. Историците предполагат, че е роден между 586 и 569 г. пр. н. е. на гръцкия остров Самос. Според една легенда на родителите на Питагор било предсказано, че синът им ще стане велик мъдрец и просветител.

Бащата на Питагор се казва Мнезарх, а майка му – Партения. Главата на семейството се занимавал с обработка на скъпоценни камъни, така че семейството било доста богато.

Възпитание и образование

Още в ранна възраст Питагор проявява интерес към различни науки и изкуства. Първият му учител се казва Хермодамант. Той запознал бъдещия учен с основите на музиката, живописа и граматиката, карал го да учи наизуст пасажите от „Одисея“ и „Илиада“ на Омир.

Когато навършил 18 години, Питагор се отправил към Египет, за да натрупа още повече знания и опит, но не било съдено това да се случи, защото имало забрана гърците да влизат в тази държава.

Спирайки на остров Лесбос, Питагор започва да изучава физика, медицина, диалектика и други науки при Ферекид от Сирос. След като прекарал няколко години на острова, той решил да посети Милет, където все още живеел известният философ Талес – създателят на първата философска школа в Гърция.

Много скоро Питагор става един от най-образованите и известни хора на своето време. В живота на мъдреца обаче настъпват драстични промени, тъй като започва персийската война, а Питагор попада във вавилонски плен и живее в неволя дълго време.

Мистика и завръщане у дома

Поради факта, че астрологията и мистицизмът били много популярни във Вавилон, Питагор се пристрастил към изучаването на различни мистерии, обичаи и свръхестествени явления. Цялата биография на Питагор е пълна с търсене и решения на всякакви загадки и тайни, които силно привличали вниманието му.

След като прекарва в плен повече от 10 години, той неочаквано е освободен лично от персийския цар, който познавал от първа ръка мъдростта на гърка. Питагор се връща в родината си, за да запознае своите сънародници с придобитите знания.

Питагорейската школа

Благодарение на обширните познания, постоянното личностно израстване и ораторското си майсторство той успява бързо да спечели слава и признание сред жителите на Древна Гърция.

На речите на Питагор винаги има много хора, които са изумени от мъдростта на философа, виждайки в него почти божество.

Една от основните точки в биографията на Питагор е фактът, че той създава школа, основана на собствените му принципи и разбираня за света, която носи и неговото име.

Той има своя методика на обучение. Например учениците нямат право да говорят по време на час, включително и да задават въпроси, като целта е да се култивират у тях скромност, кротост и търпение.

За съвременния човек тези неща може да изглеждат странни, но да не забравяме, че по времето на Питагор понятието *училищно обучение* според нашите представи просто не е съществувало.

Математика

Питагор се е занимавал с медицина, политика и изкуство, но най-сериозен е интересът му към математиката, като той успява да

допринесе значително за развитието на геометрията.

Досега в училищата по света *питагоровата теорема* се смята за най-популярната теорема: $a^2 + b^2 = c^2$. Освен това има и *Питагорова таблица*, с която е възможно бързо да се умножават числа.

Нумерологията на Питагор

През целия си живот Питагор се интересува изключително много от числата. С тяхна помощ той се опитва да разбере и обясни природата на нещата и явленията, живота и смъртта, страданието, щастията и други важни въпроси на битието.

Той свързва числото 9 с постоянството, 8 – със смъртта, обръща голямо внимание на квадрата на числата. Смята, че идеалното число е 10, като го приема за символ на Космоса.

Питагорейците са първите, които разделят числата на четни и нечетни. Четните числа според математика имат женски принцип, а нечетните – мъжки.

В онези дни, когато науката като такава не съществувала, хората са изследвали живота и устройството на света, както можели. Питагор, като велик син на своето време, се опитва да намери отговори на най-важните въпроси с помощта на цифрите и числата.

Философска доктрина

Учението на Питагор може да бъде разделено на две категории:

- научен подход;
- религиозност и мистицизъм.

За съжаление, не всички произведения на Питагор са запазени. И това се дължи на факта, че ученият практически не е правил никакви записки, предавайки знания на учениците си устно.

Освен учен и философ Питагор с право може да бъде наречен и религиозен новатор.

Той бил вегетарианец и насърчавал последователите си да правят същото. Не позволявал на учениците да ядат храни от животински произход, забранявал им да пият алкохол, да ругаят и да се държат непристойно.

Философът проповядва, че човек може да спаси душата си само чрез физическо и морално пречистване.

Интересно е също, че Питагор не обучавал обикновени хора, които се стремят към повърхностни знания. Той приемал за ученици само тези, в които виждал избрани и просветени личности.

Личен живот

Изучавайки биографията на Питагор, човек може да остане с погрешното впечатление, че той не е имал време за личен живот. Това обаче не е съвсем вярно.

Когато Питагор е на около 60 години, на едно от своите представления среща красиво момиче на име Теана, за което се жени и от нея има момче и момиче.

Смърт

Сякаш смъртта на Питагор е потвърждение на неговата склонност към мистериозното и тайнственото. Изненадващо е, че при такава известност никой от биографите му не може недвусмислено да каже как е починал великият философ и математик. Има три версии.

Според първата Питагор е убит от един от учениците, на когото е отказал да преподава. В пристъп на гняв убиецът подпалва Академията на учения, където той умира.

Втората версия е, че по време на пожара възпитаниците на Питагор, искайки да го спасят от смъртта, правят мост от собствените си тела.

Най-често срещаната версия за смъртта на Питагор е, че е загинал по време на въоръжен конфликт в град Метапонт.

Великият учен умира през 490 г. пр.н.е. През дългия си живот прави много неща и с право се смята за една от най-забележителните личности в историята на човечеството.

Студенти и докторанти от Филологическия факултет участваха в лятна школа в Полша на тема „Славянският свят и неговата същност в литературата и киното“

Траяна ЛАТЕВА – докторант по антична и западноевропейска литература

В периода 3 – 10 юли 2022 г. студенти от специалността „Българска филология“ и докторанти на Филологическия факултет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ бяха гости на Познанския университет „Адам Мицкевич“, за да вземат участие в летния семинар на тема „Slavic World and Its Natures in Literature and Film“ („Славянският свят и неговата същност в литературата и киното“). Участниците в семинара използваха двумесечния си престой като практиканти в Полша, за да се включат в събитието. Към тях се присъединиха от страна на Пловдивския университет деканът на Филологическия факултет доц. д.ф.н. Константин Куцаров, институционалният „Еразъм“ координатор доц. д-р Борян Янев, както и гл. ас. д-р Лилия Иванова – специалист по полски език.

Лятната школа в Познан беше организирана по идея на Факултета по полска и класическа филология и се проведе в два модула – виртуален и присъствен, а неин ръководител беше д-р Кишиоф Хофман. Освен българските представители, които съставляваха най-многобройната група, инициативата беше привлякла участници от още четири държави (Белгия, Хърватия, Чехия и Франция), като общият им брой беше 17. Факултетът домакин се бе погрижил да изготви и предложи разнообразна програма, която да привлече вниманието на обучаемите както по време на лекциите в университетските аудитории, така и извън тях, благодарение на предварително замислените различни активности, чиято основна цел беше да спомогнат за взаимното опознаване на участниците и създаването на трайни лични и професионални връзки, като същевременно им разкрият любопитни обекти в Познан и ги направят част от културния живот в града.

Първият ден от гостуването на чуждестранните студенти и докторанти започна с официално приветствие от „Еразъм“ координатора и от заместник-декана по международно сътрудничество на Факултета по полска и класическа филология, които изразиха радостта си от възможността да бъдат организатори на мероприятие с такава значимост и не скриха надеждата си то да бъде полезно и интересно, за да се превърне в отправна точка към зараждането на нови научни идеи и да допринесе за техния пълноценен обмен. След поздравяването на курса очерта основните цели, задачи и тематични насоки, които да бъдат следвани по време на лекционните часове, и представи панорамен поглед върху най-известните съвременни полски заглавия в областта на киното, литературата и компютърните игри, придружени от кратка биографична информация за всеки от техните създатели, за да запознае аудиторията с някои специфични за полската култура прояви и с постиженията на своите сънародници. За следобедните часове на деня беше планирано посещение на изкуственото езеро „Русалка“, където ролята на екскурзоводи беше поверена на местни студенти от университета „Адам Мицкевич“. В близко до водния обект заведение младежите

и техният преподавател имаха възможност да проведат разговор с по-неформален характер, докато се наслаждаваха на вкусни сладкарски изделия.

За втория и третия ден бяха предвидени две прожекции на филмови продукции (адаптации на полски литературни произведения) – „Sroog“ (2017), режисиран от Агнешка Холанд по романа на Нобеловия лауреат Олга Токарчук „Караи плуга си през костите на мъртвите“, и „Соларис“ (2002), дело на Стивън Содърбърг, вдъхновен от едноименния роман на Станислав Лем. На студентите и докторантите беше възложена задачата да се запознаят предварително със селектирани от д-р Хофман откъси от двата романа, за да предложат наблюдения със съпоставителен характер на ключови в двете книги моменти и техните киноверсии, излъчвани

на голям екран. Сходствата и различията между художествените произведения и филмовите адаптации бяха анализирани с акцент върху темата за природата. Тази, както и други теми, вълнуващи участниците, бяха интерпретирани през индивидуалните възприятия и познания на всеки, което позволи разгръщането на ползотворна дискусия.

В програмата с извънкласните дейности беше включено и разглеждане на „Enigma Cipher Centre“ – музей, в чиито зали са представени и обяснени начини за криптиране на съобщения, прилагани през вековете и проправили пътя към дигиталния свят, в който живеем сега. Чрез впечатляващи визуализации е разказана и една negliжирана или изцяло забравена история – развива-

нето на кода на немската шифровъчна машина „Енигма“ от трима полски криптолози (Мариан Раевски, Хенрик Зигалски и Йежи Ружицки) по време на Втората световна война и приносът на математиците за победата на съюзниците. Мястото е атрактивно и с иновативната мултимедийна изложба, която приканва всеки посетител да подложи на тест собствения си интелект, интуитивност и бързина, за да закодира или декодира сам различни съобщения.

Последната лекция представляваше въведение към термин („антропоцен“), чиято употреба се е утвърдила в последните години поради актуалността на проблема, стоящ в неговата основа. Наименованието индикира за появата на нова геологична епоха, в която основна роля има човекът, и в частност – неговото въздействие върху планетата. Темата беше разгледана през изследователските проучвания на американския професор по социология Джейсън Мур, като изяснени бяха въпросите за възникването на термина, откога датира регистрирането на влиянието на човека върху глобалната среда, какви са настоящите и очакваните последствия от това взаимодействие и т.н.

Финалната задача пред участниците в програмата беше да разработят и презентират собствени проекти. За тази цел бяха формирани няколко групи, като на всяка от тях беше възложена различна тема, съзвучна с проблемите, представляващи интерес за съвременния човек – опозициите природа – капитализъм и природа – култура, ловуването в 21. век, правата на животните и

Участници в школата и част от деканското ръководство на Филологическия факултет пред катедралата „Св. св. Петър и Павел“

Валентина РАДИНСКА

Когато се застрелва на 30.XI.1913 г., Лора Каравелова смята, че смъртта ѝ ще накара

Пейо Яворов най-после да я заобича така, както тя винаги е искала и не е могла да го постигне. Среднощният изстрел слага край на живота на Лора и начало на мъките на големия поет Яворов – мъки, довели до втория, успешен, опит за самоубийство една година по-късно. А първият, неуспешният, става още същата нощ: „Моята мила Лора се застреля сама. Ида и аз подир нея“ – пише с разтреперана ръка Яворов и се прострелва на свой ред в слепоччието, но не умира, а само ослепява.

В тъмницата на все по-сгъстяващия се мрак, в затвора на обществената мъква, заклеяла го като убиец на собствената си съпруга, сред все по-стесняващия се кръг от приятели, Яворов една цяла година се бори. Влачат го по съдилища, подлагат го на разпити, унижават го... Не смее да се покаже на улицата – все ще се намери някой, който да го познае и „осведомен“ добре от вестниците, да извика след него: „Убиец!“. Може би Яворов би понесъл и слепотата, и самотата, ако не е била мъчителната мисъл, че е причина за самоубийството на Лора, на тази малка ненаситна жена, изключителна максималистка, която е допуснала една грешка, и то от най-фаталните: поискала е да притежава душата на поета Яворов. Да я обсеби, да я има цялата само за себе си. Лора не може да бъде обвинявана – това иска всяка жена, когато обича някой мъж. Но когато този мъж е голям поет като Яворов,

душата му е неприкосновена. Това не е знаела Лора. Или може би го е знаела, но е решила да се пребори, да премери сили. И е взела за съюзник Смъртта. В борбата си за Яворов тя не се спира пред нищо. И успява. Преди да се самоубие година след смъртта на Лора, Яворов казва: „Едва сега я обичам тъй, както тя искаше от мен да я обичам винаги“. Лора побеждава. Каква ужасяваща победа!

Всъщност това е победа на Лора над Яворов само на пръв поглед. Подчинила съдбата на Яворов, проправила му пътя към Смъртта, Лора все пак не успява да сложи ръка на Поета – и за това има доказателства. Пригответки се за дългото пътуване пред Отвъдното, Яворов си остава преди всичко голям поет – един екземпляр от „Подир сенките на облаците“ го потвърждава. Изпъстрен с червено и черно мастило, с два почерка върху страниците си, уникалният екземпляр се съхранява в къщата музей на Яворов в град Чирпан.

Единият почерк е на Яворов. Другият – ситен и бисерен, изключително четлив и чист, е на Владимир Василев. Литературният критик, близък в онези години до поета, е нанесъл под диктовката на Яворов последните, прощални поправки върху стиховете. Някъде

ПОЕТЪТ И СМЪРТТА

е сменено заглавие, другаде са махнати цели куплети, на трето място са разменени. И навсякъде Яворов собственоръчно пише с

несигурната си ръка на слепец – „поправката моя“, и се подписва. По някакво странно стечение на обстоятелствата надписът, който гласи: „Мила Лора, на твоята светла душа, устремен към теб, духът ми посвещава своите изповеди – Пейо Яворов“, днес е почти изличен. Докато всичко друго е ясно и се чете без усилия. Отмъщението на времето ли е това? Събрал последните си усилия за живот, през есента на 1914-а Яворов намира духовна енергия да нанесе поправки върху стиховете си, да се разпореди с поетичното си богатство, мислейки

за след Смъртта. В предсмъртните си дни той мисли изключително като Поет – оскърбеният и унижен човек е след това, на втори, че и на по-заден план. Съпругът на Лора Каравелова, аристократката, светската дама, не съществува – ако въобще някога го е имало. Не съществуват вече за Яворов и разпенената мъква, пронизващите погледи, шушуканията зад гърба му. Той е вече отвъд всичко това – останала е само една призрачна любов и томчето стихове – като дете, за което умирацията родител трябва да се погрижи, да подреди съдбата му, за да не попадне тя в случайни ръце.

Този разтърсващ документ за духовната мощ на Яворов е един от най-забележителните в историята на българската поезия. Освен с убити или самоубили се поети тя е пълна и с подвизи на духа, с полети на душата, с каквито всяка национална култура би могла да се гордее. Освен всичко останало този екземпляр

Яворов и Лора, 1912 г. (от оригиналното стъкло, открито от Златана Хлебарова)

на „Подир сенките на облаците“ е и доказателство, че от поета можеш да вземеш всичко, дори живота му, но никога не можеш да притежаваш душата му, нито пък неговите стихове. Както не може да ги притежава дори и самият поет. Те имат своя собствен странен живот, те оцеляват след своите автори, за да разнасят и по-нататък през времето горчивия аромат на човешките им драми, пепелта на мечтите и копнежите им, очарованието на извървения път, какъвто и да е бил той и както и да е завършил.

И още една жертва принася Яворов пред олтара на мъртвата Лора, измолвайки може би прошка, че не я е обичал приживе тъй, както тя е искала – на почти всяка страница от книгата той е слагал и техния семеен печат с двете преплетени букви – „Л“ и „П“. И този печат е оцелял красив и невредим десетилетия след смъртта на двете човешки същества, на чиято гибел е бил безмълвен свидетел. Като жертвено агне Яворов поднася на паметта на Лора този нашенар с предсмъртните му бележки екземпляр. Но всъщност постига друго – доказателство за неприкосновеността на онова мистично създание, което бедният човешки език нарича с простицката дума Поет.

➤ От стр. 14

други. След всяка от представените презентации беше отделено

време за дискусия, по време на която всеки от присъствалите в залата имаше възможност да зададе въпрос, да оспори дадена теза или да предложи допълнителни насоки, чрез които съдържанието на конкретната разработка да бъде разширено. След края на научната среща участниците получиха сертификати, удостоверяващи присъствието им по време на лекциите и успешното завършване на лятната школа.

Паралелно с ангажиментите на пловдивските студенти и докторанти преподавателската група в лицето на декана на Филологическия факултет доц. д.ф.н. Константин Куцаров, заместник-декана по научноизследователската и проектната дейност и докторантите и институционален „Еразъм“ координатор доц. д-р Борян Янев и гл. ас. д-р Лилия Иванова (преподавателка по сравнителна граматика на славянските езици и практически полски език) също осъществи поредица от срещи с част от ръководството на Факултета по полска и класическа филология и други членове

Студенти и докторанти...

на академичния състав. На тях бяха обсъдени бъдещите възможности за сътрудничество

между двата факултета, настоящият интерес към филологически специалности в България и Полша и последствията от скорошни събития и обществени кризи, които водят към промени в облика на висшето образование в двете държави.

Лятната школа в Познан успя да изпълни всички цели, които един международен обмен си поставя – участниците опознаха нова учебна среда и имаха досег до различни възгледи и методи на преподаване, развиха своето критично мислене, комуникационни и езикови умения и способността да се адаптират към различни ситуации, влязоха в контакт с колеги със сходни интереси от други държави, придобиха повече знания за славянската култура и нейното репрезентиране в литературата и киното, а двете институции утвърдиха желанието и ангажимента си една към друга за по-нататъшно сътрудничество. Домакините и гостите се разделиха с благодарност за прекрасните преживявания и надежда за скорошна среща.

Университетската дипломация

На всеки етап от развитието на обществото въвеждането на нов термин в политическата мисъл въз основа на неговия смисъл, съдържание и форма изисква научно възприятие, внимателна и безпогрешна преценка.

За нас е голяма чест да представим за обсъждане пред учени, студенти и широката общественост концепцията си за *университетска дипломация* като оригинална, качествено нова форма на международни отношения и дипломация с напълно нова функция.

Това е книга не само за университета и дипломацията и не само за причините и проблемите, които временно разделиха грузинската държава. Това е книга за органичното сливане на университета и дипломацията в една нова интерпретация, анализ не само на грузински, но и на глобални приоритетни проблеми и начини за тяхното решаване.

Целта на тази работа е да се намери нестандартен оригинален подход, наистина иновативен метод за осъществяване на мирния процес и решаване както на нашите локални конфликти, така и на

конфликти по света; да се създаде концепция за държавно единство въз основа на принципа на социална справедливост, сътрудничество и общи интереси. В същото време да се създаде солидна основа за ключовата триада от цели на страните, които участват в конфликта в Грузия – *идентичност, благополучие и сигурност*.

Въпреки факта, че Грузия получи независимост в началото на 90-те години, „процесът на национално и държавно самоутвърждаване все още продължава на международната арена“. Един известен дипломат наистина беше прав, когато каза: „Трудно е да се намери място под слънцето за нова държава.“

Световният ред и организация, геополитиката и геостратегията, интересите на големите и малки държави се променят по своята същност и качество с калейдоскопична скорост. Всяка нова година носи нови глобални и регионални задачи и предизвикателства в международните отношения. Преразглеждат се интересите на великите сили и балансът между тях. Вместо двустранната дипломация многостранната дипломация става все по-важна.

В такава среда европейският политически елит предложи на света нов формат за осигуряване на мир и просперитет, развивайки социалните отношения под формата на *научна дипломация*. Ако *научната дипломация* се фокусира върху решаване на общи проблеми в международните отношения и конструктивно международно партньорство, то *университетската дипломация* чрез най-елитния център на обучение – университета, и благодарение на най-здравата, прагматична и мотивирана част от обществото – студентската младеж, създава напълно нови възможности за изграждане на устойчив мирен свят.

Както е известно, думата *университет* произлиза от латинската дума *universitas* и означава *корпорация*. По официална дефиниция университетът е висша образователна и изследователска институция, в която завършилите получават академични степени. Според датския професор Олаф Педерсен средновековните университети са били само обединение на учени и преподаватели. Днес университетът има много повече функции. В допълнение към даването на академични степени на висшисти, според немския изследовател и философ Удо Райнхолд Йек, университетът „оказва влияние върху световната цивилизация и неговият мащаб е международен, освен това може да се предположи, че той ще загуби мисията си, ако постиженията му не се основават на глобални основи на знанието“.

На 8 октомври 2022 г. в Пловдивския университет гостува група преподаватели от Сухумския държавен университет в Тбилиси, начело с ректора проф. Зураб Хонелидзе. Те бяха посрещнати от заместник-ректора по международно сътрудничество на Пловдивския университет доц. Надя Чернева, която запозна гостите с историята и настоящето на нашата алма матер и отправи покана за по-активно сътрудничество между двата университета в бъдеще.

Сред участниците в срещата бе и нашата колега Ивана Колева – дългогодишен преподавател в Педагогическия факултет, която понастоящем е лектор по български език в Тбилиси. Тя преведе на български, а Пловдивското университетско издателство публикува книгата на проф. Зураб Хонелидзе „Университетската дипломация“ (представяме ви откъс от въведението на книгата).

Зураб Хонелидзе е роден на 1 декември 1963 г. в Поти. Завършил е Историческия факултет на Държавния университет „Иване Джавахишвили“ в Тбилиси, а по-късно – Дипломатическата академия на Министерството на външните работи на Русия и право в Абхазкия държавен университет. В различни периоди е работил в Министерството на образованието и във Върховния съвет на Грузия. Първи председател на Профсъюза на независима Грузия. Работил е като директор на отдела за политически отношения в изпълнителния комитет на ОНД, постоянен и пълномощен посланик на Грузия в ОНД, ръководител на дипломатическата мисия на Грузия в ОНД и Беларус. Доктор на политическите науки, професор, ректор на Сухумския държавен университет – Тбилиси, президент на Академията на педагогическите науки в Грузия, почетен член на международни браншови научни организации на различни страни. Автор на множество научни публикации и книги. „Грузинската парадигма на мира“ е най-новата му книга. Тя се състои от две части – „Университетската дипломация“ и „Изборът на Грузия. Проект: Южен Кавказ – геополитическо пространство (нов формат на регионално сътрудничество)“.

В света най-разпространен стана моделът на университетта, произходът на който беше обусловен от социално-политическата обстановка в Европа. Днес университетът може да се разглежда като място на практическа реализация на синтеза на знанието и вярата.

Отношението на университета към държавата е разглеждано подробно в работата на Карл Ясперс „Идеята на университета“. Авторът разкри фундаменталните основи на този въпрос и измести фокуса върху тясната връзка между университета и държавата, но също така отбеляза, че макар идеята за университет да стои над държавността и националността, той, университетът, все още е политически зависим, тъй като характеристиките на политическото пространство определят неговото лице, модела на висшето образование, незави-

симите и свободни изследвания. По този начин университетът е важна предпоставка за съществуването на модерната държава. Ако е така, тогава университетът е корпорация с държавна мисия, институция, чиито отговорности включват не само присъждане на академични степени и обучение на нови кадри, но и разработване на научнообосновани концепции, платформи и теории от национално значение, които осигуряват развитието на държавата.

Научният, дипломатическият и друг опит на автора, систематичният анализ на ситуацията в Грузия и извън нейните граници и настоящите трансформационни процеси, SWOT анализът, GAP анализът, PEST анализът и други изследователски инструменти му предоставиха възможността да види университета в нова светлина – като пространство, което произвежда напълно нов продукт, който може да се превърне в механизъм за разрешаване на сериозни проблеми на съвременната история – окупираните територии (включително Абхазия и т.нар. Южна Осетия в Грузия) не само в собствената му страна.

Озвучаването на *университетската дипломация* в Грузия, в частност в Сухумския държавен университет, не е случайно. Всички знаят, че Грузия е наследството на Богородица, християнска страна, в която мирно съжителстват християни, мюсюлмани, евреи и представители на други религии или вероизповедания. Нашата култура до голяма степен се определя от западната цивилизация, както се вижда не само от антропологични, лингвистични и археологически данни, но и от основните ценности на западния свят – свобода, хуманизъм, толерантност и уважение, зачитане на

Стихотворения от грузинския поет Роберт Месхи

Закъсняло стихотворение за Али

Али,
Помниш ли фотографа със сламената шапка –
Посъветва ни да не седим тук,
За да не простудим простатата?
Тогава дори не знаехме какво е „простата“.
Помислихме,
Че фотографът е казал „просто така“ –
На смесен език,
Както обикновено се говореше в нашия град.

После някой стреля, Али,
Помниш ли?

И ти
На булевард „Мир“,
С патрони от автомат в ръцете,
Си срещнал майка ми,
Облечена в дреха от американ
С цвета на бледа мимоза,
Напомнящ смъртта.

А на двора?
На двора – бременна пролет, Али,
В мечтите ни – сняг...
Кървавочервен сняг и царевични полета...
Царевичният лист е като бръснач,
Реже,
Когато бягаш безразсъдно и
Детството се рони като слънчогледови семки.

Али, в нашия край не цъфтят слънчогледи!...

Ние имаме палми.
И камък под палмовото дърво, Али,
Млади мъже седят на камъка,
Говорят...
Те също не знаят какво е „простата“,
Те не знаят,
Че рано,
Много по-рано,
Вече през миналия век,
Тук седяхме ние
И в очите на всеки от нас светеше слънце!

Евкалипти

Това, което продавах преди много години – евкалиптови дървета,
Днес събирам листо по листо.
– Какво поръчахте? – рязко пита аптекарката.
Далеч съм от нея (мислено), а тя е тук, до мен,
И ми дава съвет:
Да направя отвара
И да давам по чаена лъжичка на децата...
– Благодаря – отговарям, –
Купувам тези сухи листа, за да ги нося в джоба си.

Роберт Месхи, поет и преводач, е роден през 1973 г. в Сухуми (Грузия). Завършил е Филологическия факултет на Сухумския държавен университет, работил е като журналист в различни вестници, издавани в Тбилиси. Автор на шест стихосбирки и една книга за деца, превежда от руски език поезия и проза. Живее в Тбилиси и ръководи издателството на Сухумския държавен университет. Роберт Месхи е носител на Държавната награда на името на Георги Шарвашидзе през 2015 г. за стихосбирката „Рапсодия на слънцето“.

Огледала

Празна зала.
Аз – отразен в големите огледала
Отляво и отдясно.
Ако знаех
В кое от тях съм по-истински...
Ти не си в сметката –
В огледалата на твоите очи
Съм като клен,
Който в миг се е обезлистил...

Кадър

Какво се получи,
Когато ме приближи като снимка?
Разбих се на малки квадратчета...
Във всяко от тях –
Буря,
Бодил,
Мраз,
Куршуми,
Плесен,
Мираж,
Плач,
Свещ...
Снимай ме навреме,
Иначе завинаги ще се изплашиш,
Че моите жар-птици ще изкълват
Твоите пшеничени лунички.

Мечтая за музей

Мечтая за музей,
Мечтая за собствен музей
Без пиедестали и стъклени кубове,
Без луминесценции и температурни режими,
Без видео и алармени устройства,
Дори без ни една табелка с обяснения.
Хората ще влизат без билет
И оставили на входа своите оловни
и виолетови аури,

Празните си надежди,
Прислонени до стената с уморени очи,
Ще мълвят:
Авраам роди Исаак,
Исаак роди Яков,
Яков роди Юда и братята му...
Ние забравихме за Рождеството –
Забравихме за родените и неродените
И от дърво издялахме война.
Война с формата на бумеранг,
Летя, летя и се върна,
Върна се и ни преброи –
Живите и мъртвите,
Мъртвите и полумъртвите,
После махна с ръка и се спря.
Мечтая за музей,
Мечтая за собствен музей,
В който ще събирам като експонати
Ръждясали тенджери,
Ослепели прозорци,
Счупени керемиди...
Хората ще влизат без билет,
Ще се държат за ръце и ще казват,
Че този град им е бил известен отпреди,
Този град вече са го виждали някъде –
В кафенета,
На фотографии,
На скалите...
В утайка от кафе или просто в стих...
Мечтая за музей,
Мечтая за собствен музей,
Където ще разказват сънищата си
За съседите,
За приятелите,
За съпрузите...
Ще разказват своите сънища –
Сбъднатите и несбъднатите,
Цветните и черно-белите,
Ясните и необяснимите,
И
И ще записват в книгата за впечатления:
Преди тръгване,
Преди тръгване,
Преди тръгване...

Университетската дипломация

➔ От стр. 16

правата на другия. Грузинците са европейци, Европа е нашето минало и нашето бъдеще. Но да се каже, че Грузия е органична част от европейската култура и един от нейните клонове, не отразява напълно ролята и мястото на грузинската държава в световната история. Грузия, като приемник на първия цивилизационен мироглед – иберизма, от който произлизат древногръцката и древноизточ-

ните цивилизации, никога не е била и не е могла да бъде само европейска или само азиатска – нито европейските, нито източните културни ценности са ни чужди. Разнообразието на грузинската културна идентичност е нейното основно богатство и сила, което не означава, че поставяме нашата култура над другите култури. Говорим само за нейната уникалност – характеристика, която позволи събуждането на грузинския талант и необикновената идея за университетската дипломация.

Превод на български език: Тильо Тилев

I НАГРАДА

Разказ от Габриела Дамянова*

ЗА ПРОЗА

БИТИЕ

I.
Сякаш наблизко профуча колесница. Плесна камшик. Горے, някъде от мътносивите облаци, висяха йероглифи от мастиленочерен туш, окачени като че ли на невидима нефритена верижка. И всичко бе златно, червено, синьо и черно. Въртяха се в главозамайваща центрофуга ушабти, канопи, саркофагът и маската.

Но сънят изчезна и тя отвори очи. И за миг, един-единствен, безбожно кратък миг, пак беше там – ето го златния пясък; сухия въздух, който дращеше гърлото; шестнайсетте стъпала, по които някои се кълняха, че можеха да се видят стъпките на Картър, и хилядолетното проклятие на KV62, отнело не един и два живота, за което дори най-отявлението нихилисти се бояха да говорят. Някога. В онова *преди*, което никога повече нямаше да го има.

Чак след няколко минути се досети, че детето бе с нея. Трябваше ли да я взима въобще, нямаше ли да бъде по-добре, ако я бе оставила да изчезне заедно с всички останали? Не. За тях, *останалите*, не трябваше да се мисли.

С досада се огледа и бързо я откри – малката спеше на последните седалки. Майката се зачуди дали да не отиде и да вземе от ръцете ѝ дрипавата плюшена сова, без която детето не можеше да заспи и която с безброй молби, декларации и специални разрешения бе допусната на борда. И защо ли, след като спомените от предишния свят трябваше да се заличат?

Не, не ѝ се ставаше. Сънят още не си бе отишъл напълно – малка частица от него и от света, който вече го нямаше, смущаваше, но и някак блажено опияняваше сега мислите на майката и напомняше за себе си и за някогашното си безсмъртие, от което не бе останало нищо.

Другите още спяха. Тя погледна към таблото насреща – оставаха точно 7 дни, дванайсет минути и трийсет и три секунди до събуждането им. Но тя не искаше да спи, защото тогава сънуваше. А сънищата винаги я връщаха там, на Земята, раздробена сега на отломки, носещи се в безкрая на Космоса. Опитва се да си ги представи – дребни частици, даже може би просто атоми, безтегловно носещи се в необятния вечен мрак. Непотребните вече останки на „Мона Лиза“, „Апасионата“ и „Английският пациент“. Тях вече ги нямаше. Никога не ги е имало.

Тя искаше да остане будна, за да не вижда отново миналото, но умът ѝ не преставаше да се връща към него; като към наркотик, чиято липса започваше вече да се усеща чувствително, да тревожи, да плаши. Опитваше се да мисли за бъдещето; за света, който тепърва щеше да бъде съграден, и като че ли успя за малко да забрави съня. Тя бе опиянена от мисълта, че щеше да се превърне в Творец. Дори си позволяваше да се ласкае с мисълта, че един ден, навярно след хиляди години, бъдещите хора щяха да мислят за нея така, както мислеха предишните за Бога. Нейният ум дори чертаеше плановете на бъдещите храмове, катедрали и светилища, които щяха да бъдат посветени на нея и на останалите. Тя нямаше търпение – вече години наред, откакто знаеше за проекта Сътворението да започне отново, но този път – по-прецизно и по-съвършено, без глупави издънки, без грешки, които отново да доведат до самоунищожение.

Разбира се, основите на бъдещия свят не можеха да бъдат положени от всекиго; не всеки имаше ума на Съзидател. Не можеше началото на новата ера в човешката еволюция да сложат държавните машинописки, които примираха от ужас, ако дори с две минути закъснееха за работа; като двайсет години носеха една и съща прическа – до рамената, с извити навън краища, а през уикенда организираха благотворителни базари с ръчно направени картички и какаои сладки. Новите богове не можеха да бъдат и послушните градски чиновници, които още от прогимназията носеха тънки черни вратовръзки и очила с правоъгълни рамки; които навсякъде мъкнеха кожени куфарчета, а в неделя чинно посещаваха местната църковна литургия, мислейки през цялото време за футболния мач пред екрана вкъщи.

Тя въздъхна с облекчение. Сънят ставаше все по-блед, все по-про-

зрачен, а съзнанието ѝ започна вече да се прояснява – умът надделяваше над сърцето, мисълта – над спомена.

Погледът ѝ разузнавачески се плъзна по спящите лица на останалите. Отляво беше Лекарят. Лицето му бе спокойно (сигурно не сънуваше), дишането – бавно и равномерно, един тъмнокафяв кичур падаше върху лявото му око, което от време на време лекичко се отваряше. Не беше красив. Тя надали щеше да избере него.

Отдясно беше Физика. Той беше един от потенциалните ѝ избори. Знаеше, че е голяма работа – бе чула някъде, че той е бил сред първите участници в проекта. Двукратен Нобелов лауреат. Полуочковек-полубожество в света на изчисленията, теоремите и физичните закони. Спеше неспокойно, все се въртеше насам-натам. Челото му бе покрито от край до край със ситни бръчици, устните стояха притворени и от време на време се помръдваха. Може би там, някъде в съня, логаритмите и формулите се въртяха в шеметен танц, усукваха се в безкрайни спирали и чертаеха светове, които малцина можеха да разберат.

На седалката пред него спеше Математика. За щастие, не беше красива. Майката виждаше само част от лицето ѝ, но веднага реши, че не я харесва. Носът ѝ бе твърде дълъг. Единият зъб, който се подаваше извън отворената уста, бе леко отчупен. Ръцете ѝ бяха твърде дундести, а косата – сламеножълта и толкова къса, че още повече се открояваше асиметричността на лицето ѝ. Високото чело загатваше за висок интелект, но женската неприязън предпочете да не отбележи това.

На предпоследната седалка, близо до спящото момиче, тихо хъркаше Поета. Според майката новият свят нямаше нужда от абстрактност, нелогичност, въобще от утопична отвлеченост, а поетите живееха именно сред тези величини. Той бе склонил глава на рамото си и въобще не помръдваше. Само тъмнорусата му брада, опираща до гърдите, понякога трепваше. Кой знае защо, тя се зачуди дали под спокойните клепащи имаше сини очи. Всъщност това въобще нямаше значение.

Навсякъде около нея в този момент спяха най-великите, гениални и необикновени умове на някогашния свят. И всички те бяха Творци. Новите богове, в чест на които един ден, кой знае, може би щяха да се строят пирамиди със златни върхове и обелиски, стигащи до небето.

Новият свят щеше да пребъде несъмнено. Той никога нямаше да бъде заличен както предишния, защото в него вече нямаше да има суета, глупост и малодушие.

Там, *преди*, имаше книга, която казваше: „В началото бе Словото...“ Не. В началото бе разрушението. И Смъртта.

II.

Още един. Погребваха още един. С онзи от вчера вече бяха станали девет.

Майката вървеше към северното крило на станцията, където бяха спалните помещения. Крачеше бързо и само металното тракане на обувките ѝ отекваше в хладната тишина. Във въздуха имаше нещо особено, нещо нездравео и плашещо; сякаш след миг прозрачната ципа, която разделяше реда от хаоса, щеше да се разкъса и да помете всичко.

„Колко странно само – първото нещо, което създадохме тук, е гробище“, мислеше си. Раждането на новата ера започна със смърт – боговете още не бяха безсмъртни.

Тя влезе в малката стайчка и без въобще да помисли за детето, което го нямаше, се насочи към разпилените на бюрото листове. Имаше толкова много работа; толкова много трябваше да се свърши, преди да започнат да се раждат новите деца: да се напишат учебници, подробни плановете за раждане и отглеждане, сетне за възпитание; да се измислят нови традиции, правила и ценности – въобще цял нов свят трябваше да се създаде, а време въобще нямаше.

Ослуша се – там някъде, от „Озириум“-а, се чуваше непрестанното боботене на машините, които пречистваха въздуха и водата. „Ами ако те изведнъж се повредят?“, мина ѝ през съзнанието, но бързо прогони тази мисъл. Тя не можеше да се концентрира – пред очите си все още виждаше чувалите с безжизнените вътре тела, които не бяха успели да се адаптират към новите условия.

* Габриела Дамянова – спец. „Българска филология“, IV курс, беше отличена с първа награда в литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“.

Сингулярност идва от латинската дума *singularis*, която буквално означава „единичен, специален“. В момента има няколко научни области, в които се използва този термин:

РЕЧНИК НА НАУКАТА

СИНГУЛЯРНОСТ

1. Математическата сингулярност е точка с непредсказуемо поведение на функция, която клони към безкрайност. Спомнете си как сте рисували графики в училище. Някои линии биха могли да се разпрострат безкрайно, ако не са ограничени от листа на тетрадката. Където и да поставите точка на такава линия, това ще бъде сингулярност, клоняща към безкрайност.

2. Сингулярност във философията – единичност на същество, събитие или явление. Това е такова устройство на света, според което целият свят е фиксиран в една точка, малка като атом.

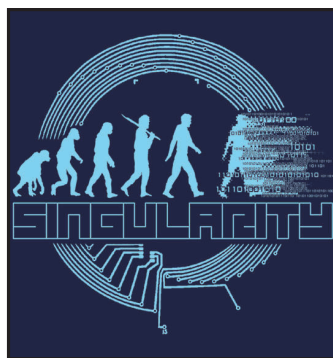
3. Технологичната сингулярност е хипотетичен момент, след който технологичният прогрес ще се ускори и ще стане толкова сложен, че ще стане неразбираем. Това е моментът, в който роботите (изкуственият интелект) ще започнат да се самоусъвършенстват без човешка помощ.

4. Гравитационна сингулярност – област от време-простран-

ството, където е невъзможно да се начертае равномерно геодезическа линия. Например под въздействието на гравитацията черните дупки силно изкривяват пространството и времето до точката на разкъсване.

5. Космологична сингулярност – състоянието на Вселената непосредствено преди Големия взрив, характеризиращо се с безкрайна плътност и температура на материята. Самият момент на взрива се нарича сингулярност.

Терминът сингулярност често се използва и в други области, включително различни видове

изкуство. Така съответният човек търси начин да изрази мислите си, представяйки сингулярен модел на определени явления или събития.

➔ От стр. 18

И ето пак – в стаята отляво кънтяха гласове – Философа и Психолога несъмнено. Майката усещаше бурята, която съвсем скоро щеше да се отприщи и щеше навярно да повлече със себе си всичко. След вчерашната свада в столовата сред всички бяха плъзнали неизкоренимите човешки пороци, които, уви, не бяха изчезнали заедно с унищожението на стария свят. Прикритата зад любезните усмивки мнителност между най-гениалните умове от миналото бързо прерасна в открита неприязън, а после и в омраза, докато не се изроди най-сетне в кръвожадно дебнене между хищници, между освирепели за власт и надмощие богове, които обаче, за разлика от някога, нямаше къде да избягат и нямаше къде да се скрият.

А началото на разрухата започна от спомените, защото никой не спираше да мисли за изчезналия свят; за милионите загинали, за хилядолетната история, превърната на пепел. Трябваше ли да става така? Не можеше ли да бъде другояче?

И ровенето в останките, в спомените за онова *някога*; спорове за величието на един и гениалността на друг; неутолимата, разяждаща човечността жажда да бъдеш Единственият Бог, Единственият Родоначалник – всичко това бавно и безшумно плъзваше из стаите, коридорите и човешките сърца, а след себе си оставяше смъртоносно отровна дияра, наследена от миналото, с което може и да бе унищожено всичко друго, но не и злото. Никой не искаше да дели трона на Сътворението с останалите. Все пак някогашната история, която пазеше всички ненаучени уроци, тънещи в кръв, предателства и грях, бе доказала, че човекът в крайна сметка се уповаваше безрезервно и безропотно само на един-единствен Бог, без значение от името му, а не на някояко, както разказваха древните легенди, макар често да се забравяха кървавите реки и огнените клади, които го бяха довели дотук.

Преди три дни из стаите се разнесе слухът, че от столовата бе изчезнал нож. Освен това на обед онзи ден една чаша съвсем случайно се бе счупила, ала, както се говореше, не всичките й парченца бяха намерени. Оттогава никой не спеше през нощта, защото всеки звук, всеки ненадеен шум прорязваше като кървав сърп натежалата тишина, в която сърцата трепереха от страх, а телата – от нетърпение и възбуда.

Работата въобще не вървеше. Много от животинските ембриони незнаяно защо загиваха, въпреки че грижата за тях бе поверена в ръцете на най-гениалните специалисти, които обаче не мислеха за бъдещето, а за настоящето, което трябваше да бъде завоювано. Растителните култури, едно от малкото запазени от предишния свят парченца, непрестанно линееха и сякаш нарочно отказваха да покълнат в новия свят.

Постепенно в базата се настани непробиваема хладна тишина, набъбваща и страшна. По коридорите освен бавните метални стъпки не се чуваше вече нищо друго. Край ъглите само от време на време пропълзяха черни сенки, които бързо се разтапяха в хладината и като че ли понякога шепнеха.

„И биде светлина...“ Не. Беше мрак. И в мрака всеки чакаше.

III.

Детето вече от няколко дни беше в станция „Тотис“, само че тя се намираще чак на другия край на базата, а там вече никой не ходеше.

БИТИЕ

Не беше безопасно.

Майката не мислеше често за момичето – все пак за децата се грижеха най-добрите педагози и

лекари и тя знаеше, че без значение от коя *страна* е, никой нямаше да докосне онези, от които щеше един ден да зависи бъдещето на новия човешки вид.

А боговете бяха станали 12. В техния пантеон не се бе намерило място за останалите, за които никой вече не говореше, макар често всички да поглеждаха към обширното гробище, което не спираше да напомня, че мъртвите бяха станали повече от живите. Много повече.

Създанието не можеше да започне, преди да има кървава коронация – това бе открай време човешки закон.

Станциите, в които трябваше да се ражда новият живот, знанията и науките за бъдещите хора, стояха пусти и зловещо тихи. Столовата беше заключена вече седмици наред, но бездруго нямаше нито кой да готви, нито какво.

Учените бяха установили контрол над хранителните запаси, а останалите, ужасени от гладната смърт, която ги очакваше, бяха изпратили совалка към хранилището с резерви, което обаче се намираще на няколко седмици път от станцията. А кой знае дали разполагаха с толкова време.

Всичко, което им бе останало, беше времето. Само него не бяха успели да унищожат заедно със стария свят. Само времето напомняше непрестанно за своето безсмъртие и бавно и търпеливо придружаваше, хванало внимателно под ръка, всеки към Смъртта, отвъд която стоеше само една безмерна ледена пропаст.

Всички чакаха – или края, или спасението. Апокалипсиса или Възкресението. Само че спасение вече нямаше – то също бе разпиляно из непрогледния мрак на Космоса; то също бе безмилостно убито от безмерната човешка жажда за величие; от отровната гордост, която водеше само и единствено към забвението.

Майката лежеше на леглото в стаята си и безмълвно се вираше в тавана. Не можеше да заспи, а отчаяно копнееше да зърне един-единствен последен сън. Искаше пак да е там – сред златния пясък и йероглифите.

Но умът ѝ упорито отказваше да я откъсне от реалността, от която никога повече не можеше да избяга. Прелитаха пред очите ѝ всички спомени, които така и не бе успяла да заличи от съзнанието си – виждаше предишния си живот на брилянтен обещаващ изследовател (ето я в черната тога в деня на дипломирането – колко само бе горещо през онзи юли!); спомняше си появата на детето, което никога не бе искала (за миг зърна лицето на баща ѝ), а сетне и деня, в който *те* дойдоха и тя вече бе част от проекта за новия свят.

Неусетно започна да се унася. Стаята някак си се завъртя, разми се и се превърна в хладен пепеляв пясък, който изтичаше между пръстите ѝ, оставяйки кървави линии по ръцете. Слънцето, малиновочервено и някак студено, се бе вдигнало високо в жълтосивото небе.

Майката спеше. Някъде отвън се чуваха викове, бързи стъпки, нещо метално издрънча по пода, но тя не чуваше. За нея този свят сега не съществуваше.

Тъкмо когато някъде наблизко профуча колесница, а в далечината като че ли плесна камшик, вратата на стаята ѝ безшумно се отвори.

Предизвикателствата в химията отново бяха тема на научната конференция за студенти и докторанти

Доц. д-р Стоянка НИКОЛОВА

На 7 и 8 октомври 2022 година в зала „Компас“ за шести пореден път се проведе научната конференция за студенти и докторанти „Предизвикателства в химията“. Приветствия към участниците отпраща проф. д-р Теменужка Йовчева – заместник-ректор по научноизследователската и издателската дейност, и деканът на Химическия факултет доц. д-р Веселин Кметов.

„Предизвикателства в химията“ е фокусирана върху възможностите, трудностите и перспективите пред химическата наука. В нея участват предимно студенти и докторанти, както и млади изследователи с доклади и в постерната сесия. Това е една от основните насоки, по която работят преподавателите в Химическия факултет, а именно – развиване у студентите на изследователски амбиции и стремежи сами да участват в разработването на нови идеи и научни проекти. По традиция конференцията започва с пленарни доклади от утвърдени учени в областта на химията.

Тази година в конференцията бяха регистрирани 37 участници от цялата страна. За първи път се включиха ученици и техните учители. В три от докладите бяха разгледани някои от актуалните

Конферентни усмивки. Участници в конференцията заедно с доц. Стоянка Николова

проблеми, свързани с обучението в училище – изработване на интерактивни презентации, използването на иновативни дигитални технологии, както и влиянието на съвременните електронни ресурси в обучението по химия.

Всеки от нас постоянно е изправен пред необходимостта да взема решения. Ние решаваме

какво да правим вечерта, къде да отидем утре след работа или училище, каква професия да изберем, с кого да създадем семейство и т.н.

И ако простите решения ни се удават сравнително лесно, то при сериозните обикновено възникват определени трудности. За да действате по най-балансиран начин във всяка ситуация, се препоръчва използването на специална техника за вземане на решения.

Днес ще ви разкажем за един удивителен инструмент за личностно развитие – Квадрата на Декарт.

Какво е Квадратът на Декарт

Изключителният френски философ, математик и учен Рене Декарт предлага уникална техника за вземане на правилно решение независимо от неговата сложност. Този метод се нарича Квадратът на Декарт.

Същността му, както всички гениално, е изключително проста. Първо трябва да начертаете същия този Квадрат на Декарт върху лист хартия. Това изобщо не е трудно да се направи: просто разчертайте листа на четири части.

Когато художествената част от работата е завършена, можете да преминете към техниката за директно вземане на решения. За да направите това, отговорете на 4 въпроса:

Какво ще стане, ако това се случи?	Какво ще стане, ако това не се случи?
Какво няма да стане, ако това се случи?	Какво няма да стане, ако това не се случи?

Квадратът на Декарт като техника за вземане на решения не е просто интересен трик за безделници, които обичат да си бърбят на тема личностно развитие. Това е реална техника, която многократно е потвърдила своята ефективност.

Опитайте се да го приложите в реалния живот и ще се изненадате колко очевидно ще изглежда това или онова решение, което, преди да работите с Квадрата на Декарт, изглежда изключително сложно.

Пример за използване на Квадрата на Декарт

За да разбера как всъщност работи тази техника, нека вземем за пример човек, който иска да си намери нова работа.

За да вземете решение дали си струва да смените добре позната работа с нещо ново и непредвидимо, трябва да отговорите на вече познатите ни четири въпроса.

Какво ще стане, ако това се случи?

1. Ще имам по-висока заплата.
2. Повече възможности за личностно израстване.
3. Ще бъде по-интересно да работя, тъй като тази област е по-близо до мен.

Квадратът на Декарт

4. Ще трябва да изучавам нови неща.
5. Ще трябва да напусна

зоната си на комфорт, тъй като в началото ще ми е трудно.

Какво ще стане, ако това не се случи?

1. Ще имам заплата, която не отговаря на всичките ми нужди.
2. Ще имам обичаен начин на живот.
3. Ще имам постоянно безпокойство поради липсата на перспективи.
4. Самочувствието ми ще намалее, защото не посмях да се изправя пред трудностите за потенциалното подобряване на живота си.

Какво няма да стане, ако това се случи?

1. Няма да имам обичайния си начин на живот, особено в началото.
2. Няма да имам проблеми с парите.
3. Няма да имам комплекс за вина, защото не съм използвал възможността, която ми се е предоставила.
4. Няма да имам дългове и заеми.
5. Няма да имам бавна деградация на личността.

Какво няма да стане, ако това не се случи?

1. Няма да имам стресови ситуации, свързани с нова работа.
2. Няма да имам достатъчно пари, за да осигуря семейството си.
3. Няма да имам шансове за кариерно израстване.
4. Няма да имам проблем с изучаването на нови неща.
5. Няма да се налага да създавам нови контакти и да върша много формалности в нов екип.

Метод за вземане на решение

Имайте предвид, че всички отговори трябва да бъдат записани на хартия, за да можете да вземете правилното решение по-късно. Освен това можете да попълните Квадрата на Декарт не сами, а например от цялото семейство, ако решавате семеен проблем.

Трябва също да се отбележи, че когато отговаряте на въпроса за конкретен сектор, опитайте се напълно да се абстрахирате от всички други мисли. Освен това не гледайте въпросите от други части на Квадрата на Декарт, за да не ви разсейват.

Ако мислите по въпроса „Какво няма да стане, ако това се случи?“, мислете само за това както от положителна, така и от отрицателна позиция и напишете всичко в съответния блок.

И едва когато напълно изчерпите отговорите на този въпрос, преминете към следващия блок.

Как да вземем решение с помощта на Квадрата на Декарт

Вземането на решение с помощта на Квадрата на Декарт е много лесно. Прочетете отново отговорите си във всички сектори и поставете плюс до всеки положителен аргумент и минус до всеки отрицателен.

След това пребройте плюсовете и минусите и... правете каквото ви казва съвестта.